

ประเทศไทย

จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี

ประเทศไทย มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า **ราชอาณาจักรไทย** เป็นรัฐชาติอันตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เดิมมีชื่อว่า "สยาม" รัฐบาลประกาศเปลี่ยนชื่อเป็นประเทศไทยอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2482 ประเทศไทยมีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 50 ของโลก มีเนื้อที่ 513,120 ตารางกิโลเมตร^[12] และมีประชากรมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก คือ ประมาณ 69 ล้านคน มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่าทางทิศเหนือและตะวันตก ประเทศลาวทางทิศเหนือและตะวันออก ประเทศกัมพูชาทางทิศตะวันออก และประเทศมาเลเซียทางทิศใต้ กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินและนครใหญ่สุดของประเทศ และการปกครองส่วนภูมิภาค จัดระเบียบเป็น 76 จังหวัด^[13] แม้จะมีการสถาปนาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยระบบรัฐสภาในปี 2475 แต่กองทัพยังมีบทบาทในการเมืองไทยสูง โดยมีรัฐประหารครั้งล่าสุดในปี 2557

พบหลักฐานการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องในอาณาเขตประเทศไทยปัจจุบันตั้งแต่ 20,000 ปีก่อนคริสตกาล ชาวไทเริ่มอพยพเข้าสู่บริเวณนี้ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 แล้วเข้ามาตั้งแคว้นต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรล้านนาและอาณาจักรอยุธยา นักประวัติศาสตร์มักถือว่าอาณาจักรสุโขทัยเป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ไทย ต่อมาอาณาจักรอยุธยาค่อย ๆ เรืองอำนาจมากขึ้นจนเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 แทนจักรวรรดิเขมร อาณาจักรอยุธยาสามารถผนวกสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของตนได้ การติดต่อกับชาติตะวันตกเริ่มด้วยผู้แทนทางทูตชาวโปรตุเกสในปี 2054 การสงครามกับพม่านำไปสู่การเสียกรุงในปี 2112 แต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงประกาศอิสรภาพในเวลา 15 ปี อาณาจักรรุ่งเรืองอย่างมากในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่หลังจากนั้นค่อย ๆ เสื่อมอำนาจโดยมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากการผลัดแผ่นดินที่มีการนองเลือดหลายรัชกาล จนสุดท้ายกรุงศรีอยุธยาถูกทำลายสิ้นเชิงในปี 2310 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงรวบรวมแผ่นดินที่แตกออกเป็นก๊กต่าง ๆ และสถาปนาอาณาจักรธนบุรีที่มีอายุ 15 ปี ความวุ่นวายในช่วงปลายอาณาจักรนำไปสู่การสำเร็จโทษพระองค์โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมราชวงศ์จักรีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ อาณาจักรสามารถรับมือกับภัยคุกคามจากชาติใกล้เคียง แต่หลังรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ชาติตะวันตกเริ่มมีอิทธิพลในภูมิภาคเป็นอย่างมาก นำไปสู่การเข้าเป็นภาคีแห่งสนธิสัญญาไม่เป็นธรรมหลายฉบับเริ่มจากสนธิสัญญาเบาว์ริง กระนั้น สยามไม่ตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกชาติใด มีการปรับให้สยามทันสมัยและรวมอำนาจปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สยามเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่หนึ่งในปี 2460; ในปี 2475 เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยไม่เสียเลือดเนื้อ คณะราษฎรมีบทบาทนำทางการเมือง และในพุทธทศวรรษ 2480 นายกรัฐมนตรีจอมพล แปลก พิบูลสงคราม ดำเนินนโยบายชาตินิยมเข้มข้น ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ไทยเข้ากับฝ่ายอักษะ แต่ฝ่ายสัมพันธมิตรส่วนใหญ่ไม่ยอมรับการประกาศสงคราม^[14] ในช่วงสงครามเย็น ประเทศไทยเป็นพันธมิตรกับสหรัฐซึ่งสนับสนุนรัฐบาลทหาร รัฐประหารที่มีจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นหัวหน้าคณะในปี 2500 นำประเทศเข้าสู่ยุคเผด็จการทหารอย่างเบ็ดเสร็จ รัฐบาลฟื้นฟูพระราชอำนาจและดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค ผลของเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ทำให้เกิดประชาธิปไตยระบบรัฐสภาช่วงสั้น ๆ^[15] แต่หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลา และรัฐประหารปี 2519 ทำให้ประเทศไทยกลับเข้าสู่เผด็จการทหารและ "ประชาธิปไตยครึ่งใบ" ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีจากการเลือกตั้งครั้งแรกในปี 2531^[16] หลังพุทธทศวรรษ 2540 มีวิกฤตการเมืองระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนและต่อต้านอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตรมาจนปัจจุบัน รวมทั้งเกิดรัฐประหารสองครั้ง โดยครั้งล่าสุดเกิดในปี 2557 รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นฉบับที่ 20 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560

ประเทศไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติ เอเปก อีกทั้งเป็นร่วมผู้ก่อตั้งอาเซียน ประเทศไทยเป็นพันธมิตรของสหรัฐตั้งแต่สนธิสัญญาซีโต้ในปี 2497 ถือเป็นประเทศอำนาจนาภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศอำนาจปานกลางในเวทีโลก^{[17]:104} ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง-สูง และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มีรายได้หลักจากภาคอุตสาหกรรมและบริการ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้มีการอพยพเข้าสู่เมืองในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตามประมาณการในปี 2562 จีดีพีของประเทศไทยมีมูลค่าราว 516,662 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นับว่าเศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจใหญ่สุดเป็นอันดับ 2 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และใหญ่เป็นอันดับที่ 25 ของโลก

เนื้อหา

ชื่อเรียก
ประวัติศาสตร์
ยุคก่อนประวัติศาสตร์
อาณาจักรสุโขทัยและแคว้นต่าง ๆ
อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี

<div>ราชอาณาจักรไทย</div>	
<div> <div> <div></div> <div>ธงชาติ</div> </div> <div> <div></div> <div>ตราแผ่นดิน</div> </div> </div>	
เพลงชาติ: เพลงชาติไทย <div></div> <div><i>เพลงชาติไทย (บรรเลง)</i> </div>	
เพลงสรรเสริญพระบารมี: <i>สรรเสริญพระบารมี</i> <div></div> <div><i>สรรเสริญพระบารมี (บรรเลง)</i> </div>	
 <div></div>	
 <div>ที่ตั้งของประเทศไทย (สีเขียว)<div><div> </div> ในอาเซียน (สีเทาเข้ม) — [คำอธิบายสัญลักษณ์]</div></div>	
เมืองหลวง <div>(และเมืองใหญ่สุด)</div>	กรุงเทพมหานคร <div>13°45′N 100°29′E﻿ / ﻿</div>
ภาษาราชการ	ภาษาไทย
ภาษาพื้นเมือง	รัฐบาลรับรอง 62 ภาษา
ภาษาถิ่น	ภาษาอีสาน · คำเมือง · ภาษาปักษ์ใต้
กลุ่มชาติพันธุ์ (2552;^[5] 2554^{[2]:95–99})	<div> <div><div>ชาวไทย</div></div> <ul style="list-style-type: none"> ไทยกลาง 34.1% อีสาน 24.9%^[1] ล้านนา 9.9% ไต๋ 7.5% </div> <div> <div><div>ไทยเชื้อสายจีน 14%</div></div> <div> <div><div>อื่น ๆ 12% (เช่น กะเหรี่ยง, ไทยเชื้อสายมลายู, มอญ, ไทยเชื้อสายเขมร, ชาวเขา)^{[2]:95–99}^{[3]^[4]}</div> <div></div> </div> </div></div>
การปกครอง	<div> <div><div> </div></div> <ul style="list-style-type: none"> ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (นิติны) ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และประชาธิปไตยระบบรัฐสภา (พฤตินัย) </div>
<div> <ul style="list-style-type: none"> พระมหากษัตริย์ </div>	พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
<div> <ul style="list-style-type: none"> นายกรัฐมนตรี </div>	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นิติบัญญัติ	รัฐสภา

กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและสมัยอาณาจักรม
ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ สงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามเย็น
ร่วมสมัย

ภูมิประเทศ

ภูมิอากาศ

ความหลากหลายทางชีวภาพ

การเมืองการปกครอง

การแบ่งเขตการปกครอง

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

กองทัพ

อาชญากรรมและการบังคับใช้กฎหมาย

เศรษฐกิจ

ความมั่งคั่ง ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

เกษตรกรรม

อุตสาหกรรม

พลังงาน

การขนส่ง

การท่องเที่ยว

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประชากรศาสตร์

ประชากร

นครใหญ่

ศาสนา

ภาษา

การศึกษา

สาธารณสุข

วัฒนธรรม

ศิลปะ

อาหาร

ภาพยนตร์

ดนตรีและนาฏศิลป์

เทศกาลประเพณี

วรรณกรรม

กีฬา

สื่อมวลชน

เชิงอรรถ

อ้างอิง

แหล่งข้อมูลอื่น

<div> <div><div></div>สภาสูง</div> <div> <div></div> <div>สภาล่าง</div> </div> </div>	<div> <div><div></div>วุฒิสภา</div> <div> <div></div> <div>สภาผู้แทนราษฎร</div> </div> </div>
<div> <div><div></div>สถาปนา</div> <ul style="list-style-type: none"> กรุงศรีอยุธยา 3 เมษายน 1893 – 7 เมษายน 2310 กรุงธนบุรี 28 ธันวาคม 2310 – 6 เมษายน 2325 กรุงรัตนโกสินทร์ 6 เมษายน 2325 ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ 24 มิถุนายน 2475 รัฐธรรมนูญปัจจุบัน 6 เมษายน 2560 </div>	
<div> <div><div></div>พื้นที่</div> <ul style="list-style-type: none"> รวม 513,120 ตร.กม. (50)<div>198,120 ตร.ไมล์</div> แหล่งน้ำ (%) 0.4 (2,230 ตร.กม.) </div>	
<div> <div><div></div>ประชากร</div> <ul style="list-style-type: none"> 2560 (ประเมิน) 68,863,514 คน^{[6]} (20) 2553 (สำมะโน) 64,785,909 คน^{[7]} ความหนาแน่น 132.1 คน/ตร.กม. (88)<div>342.1 คน/ตร.ไมล์</div> </div>	
<div> <div><div></div>จีดีพี (อำนาจซื้อ)</div> <ul style="list-style-type: none"> รวม \$1.390 ล้านล้าน^{[8]} ต่อหัว \$20,474^{[8]} </div>	
<div> <div><div></div>จีดีพี (ราคาตลาด)</div> <ul style="list-style-type: none"> รวม \$516 พันล้าน^{[9]} ต่อหัว \$7,607^{[9]} </div>	
<div> <div><div></div>จีนิ (2558)</div> <div>36^{[10]} (ปานกลาง)</div> </div>	
<div> <div><div></div>HDI (2561)</div> <div>▲ 0.765^{[11]} (สูง) (ที่ 77)</div> </div>	
<div> <div><div></div>สกุลเงิน</div> <div>บาท (฿) (THB)</div> </div>	
<div> <div><div></div>เขตเวลา</div> <div>(UTC+7)</div> </div>	
<div> <div><div></div>ขับรถด้าน</div> <div>ซ้ายมือ</div> </div>	
<div> <div><div></div>โดเมนบนสุด</div> <div>.th · .ไทย</div> </div>	
<div> <div><div></div>รหัสโทรศัพท์</div> <div>+66</div> </div>	

ชื่อเรียก

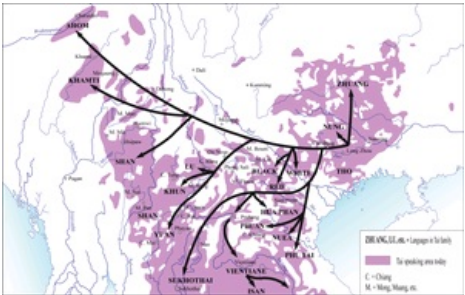
ชาวต่างชาติเรียกอาณาจักรอยุธยาว่า "สยาม" เมื่อราวปี 2000^{[18]:73} ยอร์ช เซเดส์ นักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส เขียนว่ามีการพาดพิงทาสหรือเชลยศึก*ซีโอม* (Syam) ในจารึกอาณาจักรจามปาในคริสต์ศตวรรษที่ 11^{[19]:190–191, 194–195} ทว่าคนไทยไม่เคยเรียกตนเองว่า "สยาม" หรือ "ชาวสยาม" เลย^[20] ส่วนคำว่า "คนไทย" นั้น จดหมายเหตูลาลูแบร์ได้บันทึกไว้ชัดเจนว่า ชาวอยุธยาเรียกตนเองเช่นนั้นมานานแล้ว^{[18]:217}

เดิมประเทศไทยเคยใช้ชื่อว่า *สยาม* มาแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยปรากฏใช้เป็นชื่อประเทศชัดเจนในปี 2399^[21] ต่อมา เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2482 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยรฐินิยม ฉบับที่ 1 เปลี่ยนชื่อประเทศ พร้อมกับเรียกประชาชน และสัญชาติจาก "สยาม" มาเป็น "ไทย" ซึ่งจอมพล ป. ต้องการบอกว่าดินแดนนี้เป็นของชาวไทยมิใช่ของเชื้อชาติอื่นตามลัทธิชาตินิยมในเวลานั้น^{[22]:57–8} ต่อมามีการเปลี่ยนชื่อประเทศกลับเป็นสยามอีกช่วงสั้น ๆ เมื่อปี 2488 และเปลี่ยนกลับมาใช้ว่า "ไทย" อีกครั้งเมื่อปี 2491 ซึ่งเป็นช่วงที่จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี การเปลี่ยนชื่อในครั้งนี้ยังเปลี่ยนจาก "Siam" ในภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส เป็น "Thaïlande" ในภาษาฝรั่งเศส และ "Thailand" ในภาษาอังกฤษอย่างในปัจจุบัน^[20] อย่างไรก็ตาม ชื่อ *สยาม* ยังคงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ

ในความหมายอย่างเคร่งครัด คำว่า "ไทย" หมายถึงประเทศไทยในช่วงหลังการเปลี่ยนชื่อประเทศหลังปี 2482 โดยเว้นช่วงสั้น ๆ ที่เปลี่ยนกลับไปเป็นชื่อ "สยาม" ระหว่างปี 2488–91 ดังกล่าวข้างต้น ทว่าในความหมายอย่างกว้าง คำว่า "ไทย" อาจใช้หมายถึงราชอาณาจักรทั้งหลายซึ่งนักประวัติศาสตร์กระแสหลักถือเป็นราชอาณาจักรของไทยตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์

ยุคก่อนประวัติศาสตร์

แผนที่แสดงการกระจายทางภูมิศาสตร์ของผู้พูดภาษาตระกูลขร้า-ไท จะเห็นรูปแบบทั่วไปของการย้ายถิ่นของเผ่าที่พูดภาษาไทยตามแม่น้ำและช่องเขาต่าง ๆ^{[23]:27}

มีหลักฐานบ่งชี้ว่ามีมนุษย์อยู่อาศัยในอาณาเขตประเทศไทยปัจจุบันอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ยุคหินเก่าอย่างน้อยราว 20,000 ปี^{[24]:4} พบหลักฐานการปลูกข้าวเก่าแก่สุดเมื่อ 2,000 ปีก่อนคริสตกาล^{[23]:4} ยุคสำริดเกิดขึ้นระหว่าง 1,250–1,000 ปีก่อนคริสตกาลโดยคาดว่ารับมาจากตอนใต้ของจีน^{[23]:4} แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงในจังหวัดอุดรธานีจัดเป็นศูนย์กลางการผลิตทองแดงและสำริดเก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้^[25] ประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาลเริ่มปรากฏการใช้เหล็ก^{[23]:5} อาณาจักรฟูนันเป็นอาณาจักรแรกสุดและทรงอำนาจที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เจริญขึ้นเมื่อศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาล^{[24]:5} ต่อมา ชาวมอญอาศัยช่วงที่ฟูนันเสื่อมลงตั้งอาณาจักรของตน คือ อาณาจักรทวารวดี และอาณาจักรศรีวิชัยในคริสต์ศตวรรษที่ 6 ส่วนชาวเขมรตั้งอาณาจักรใหญ่มีศูนย์กลางอยู่ที่อังกอร์ในคริสต์ศตวรรษที่ 9^{[24]:7} อาณาจักรตามพรลิงก์เป็นรัฐมลายูที่ควบคุมการค้าผ่านช่องแคบมะละกาที่ทรงอำนาจที่สุด เจริญขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 10^{[24]:5}

ไทยสยามจัดอยู่ในกลุ่มชาวไท (Tai people) ซึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ในบริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียแผ่นดินใหญ่ โดยมีภาษาร่วมกัน^{[26]:2} หลักฐานจีนบันทึกถึงชาวไทครั้งแรกในศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสตกาล เดิมมีแนวคิดเกี่ยวกับถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยอยู่หลายแนวคิด เดวิด เค. ไวแอจ (David K. Wyatt) ระบุว่าบรรพบุรุษของชาวไทยในประเทศลาว ไทย พม่า อินเดียและจีนปัจจุบันเป็นก

ลุ่มที่อาศัยอยู่ในแถบเดียนเบียนฟูในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 5 ถึง 8^{[26]:6} ราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 เริ่มมีคนไทมาอยู่อาศัยในอาณาเขตประเทศไทยปัจจุบันซึ่งในเวลานั้นมีอาณาจักรมอญและเขมรอยู่^[27] ทำให้วัฒนธรรมไทยได้รับอิทธิพลจากอินเดีย มอญและเขมร^[28]

อาณาจักรสุโขทัยและแคว้นต่าง ๆ

เมื่อจักรวรรดิขแมร์และอาณาจักรพุกามเสื่อมอำนาจเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 ทำให้เกิดรัฐใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมากในเวลาไล่เลี่ยกัน อาณาจักรของชาวไทยกินอาณาบริเวณตั้งแต่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียปัจจุบันจนถึงทิศเหนือของลาว และลงไปถึงคาบสมุทรมลายู^{[26]:38–9} ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13 มีประชากรชาวไทยอาศัยอยู่มั่นคงในอดีติดินแดนแกนกลางของอาณาจักรทวารวดีและอาณาจักรลพบุรี จนถึงดินแดนนครศรีธรรมราช แต่ไม่มีบันทึกรายละเอียดการเข้ามาของชาวไทย^{[26]:50–1} ประมาณคริสต์ศตวรรษ 1240 (ประมาณปี 1780) พ่อขุนบางกลางทาวรรวบรวมกำลังกบฏต่อเขมร และราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์สุโขทัยพระองค์แรก^{[26]:52–3} อาณาจักรสุโขทัยแผ่ขยายดินแดนออกไปอย่างกว้างขวางในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จรดน่านและหลวงพระบางทางทิศเหนือ นครศรีธรรมราชทางทิศใต้ พุกามและมะตะบันทางทิศตะวันตก^{[26]:55} อย่างไรก็ตาม อาณาเขตอันกว้างใหญ่นี้น่าจะเกิดจากการสวมักัดของเจ้าที่ท้องถิ่นมากกว่า^{[26]:55=6} นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงประดิษฐ์อักษรไทย มีเครื่องดินเผา สวรรคโลกเป็นสินค้าออกสำคัญ แต่เสถียรภาพของอาณาจักรได้อ่อนแอลงภายหลังการสวรรคตของพระองค์ ในรัชกาลพญาลิไท อาณาจักรรับอิทธิพลของศาสนาพุทธนิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์

ส่วนเหนือขึ้นไป พญามังรายซึ่งสืบราชสมบัติที่รัฐนครเงินยางเชียงราว ทรงตั้งอาณาจักรล้านนาขึ้นในปี 1839 มีศูนย์กลางอยู่ที่เชียงใหม่ ทรงรวบรวมแคว้นขึ้นในแถบลุ่มแม่น้ำปิง พระมหากษัตริย์ล้านนาล้วนสืบเชื้อสายจากพระองค์ต่อเนื่องกันกว่าสองศตวรรษ และสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางการแต่งงานกับเจ้าเมืองต่าง ๆ จรดแม่น้ำน่านทางทิศตะวันออกเฉียงและเหนือแม่น้ำโขงขึ้นไป^{[29]:8} ส่วนบริเวณเมืองท่าบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง มีการตั้งสหพันธรัฐในบริเวณเพชรบุรี สุพรรณบุรี ลพบุรีและอยุธยาในคริสต์ศตวรรษที่ 11^{[29]:8}

อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี

อาณาจักรอยุธยากำเนิดจากลพบุรีและสุพรรณบุรีที่อยู่ใกล้เคียง พระเจ้าอู่ทองทรงก่อตั้งกรุงศรีอยุธยาเมื่อปี 1893 ในเขตเมืองอโยธยาเดิม^{[30]:4} การปกครองของอาณาจักรอยุธยามีลักษณะเป็นเครือข่ายราชรัฐและจังหวัดบรรณาการที่สวมักัดต่อพระมหากษัตริย์อยุธยาตามระบบมณฑล^{[31]:355} เนื่องจากขาดกลูสืบราชสมบัติ เมื่อใดที่มีการพลัดแผ่นดินจะมีเจ้าหรือขุนนางทรงอำนาจยกทัพเข้าเมืองหลวงเพื่ออ้างสิทธิ์ทำให้เกิดการนองเลือดบ่อยครั้ง^[32] การขยายอาณาเขตช่วงแรกอาศัยการพิชิตดินแดนและการอภิเษกทางการเมือง^{[30]:17} ในปี 1912, 1931 และ 1974 อาณาจักรอยุธยายกทัพไปตีเมืองพระนคร (นครธม) เมืองหลวงของจักรวรรดิขแมร์ ได้ทั้งสามครั้ง^{[30]:26} ทำให้อาณาจักรอยุธยาเป็นมหาอำนาจแทนจักรวรรดิขแมร์ การเข้าแทรกแซงสุโขทัยอย่างต่อเนื่องทำให้สุโขทัยตกเป็นประเทศราชและส่วนหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาตามลำดับ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงปฏิรูปการปกครองใหม่ ซึ่งบางส่วนได้ใช้มาจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^{[30]:31} และทรงสถาปนาระบบศักดินา ก่อให้เกิดระบบไพร่ซึ่งเป็นแรงงานเกณฑ์ให้ราชการปีละหกเดือน^{[33]:107} อย่างไรก็ตาม การพยายามขยายอำนาจไปยังรัฐสุลต่านมะละกาทางใต้^{[24]:11, 13} และอาณาจักรล้านนาไม่ประสบความสำเร็จ

เขตอิทธิพลในแหลมอินโดจีน ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13

กรุงศรีอยุธยาในแผนที่ฟรา มาูโร (Fra Mauro) ประมาณปี 1993 ออกชื่อว่า "ซิแอร์โน" (Scierno)

การยึดครองมะละกาของโปรตุเกสในปี 2054 ทำให้กรุงศรีอยุธยาเริ่มติดต่อกับชาติตะวันตก^{[33]:131} การชิงความเป็นใหญ่ระหว่างอาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรพม่าเหนือเชียงใหม่และมอญทำให้ทั้งสองขัดแย้งกัน^{[30]:5} ขณะเดียวกัน ราชวงศ์ตองอูของพม่าเริ่มมีอำนาจมากขึ้น กระทั่งขยายดินแดนมายังกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลพระเจ้าตะเบ็งชเวเตดีและพระเจ้าบุเรงนอง หลังจากนั้น กรุงศรีอยุธยาตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรตองอูในปี 2112^{[33]:146–7} สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงใช้เวลา 15 ปีสร้างภาวะครอบงำในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้งหนึ่ง^{[29]:11}

จากนั้น กรุงศรีอยุธยายังมุ่งเพิ่มความสัมพันธ์กับชาติยุโรปต่อมาอีกหลายรัชกาล^{[33]:164–5} ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอยุธยารุ่งเรืองขึ้นอย่างมากในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับฝรั่งเศส ฮอลันดา และอังกฤษ ผู้เดินทางชาวยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 ยกอาณาจักรอยุธยาว่าเป็นสามมหาอำนาจแห่งเอเชียร่วมกับจีนและอินเดีย^{[23]:ix} อิทธิพลของชาวต่างชาติในกรุงศรีอยุธยาที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดความเกลียดกลัวต่างชาติ จนลงเอยด้วยการปฏิวัติในปี 2231^{[33]:185–6} อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์กับชาติยุโรปอื่นยังเป็นปกติและต่อมาบาทหลวงฝรั่งเศสก็กลับมามีอิสระในการเผยแผ่ศาสนา^{[33]:186}

โกษาปานนำพระราชสาส์นของสมเด็จพระนารายณ์ถวายแด่พระเจ้าหลุยส์ที่ 14

อาณาจักรอยุธยาเริ่มเสื่อมอำนาจลงราวพุทธศตวรรษที่ 24 รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศถือเป็น "สมัยบ้านเมืองดี" ในกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย^{[30]:84} ความขัดแย้งภายในติด ๆ กันหลายรัชกาล และการสงครามกับราชวงศ์ตองอู (อลองพญา) จนส่งผลให้เสียกรุงครั้งที่สองเมื่อปี 2310 ซึ่งก่อนหน้านั้นกรุงศรีอยุธยาว่างเว้นจากศึกสงครามมากกว่า 150 ปี^{[34]:22} หลังจากนั้นบ้านเมืองแตกออกเป็นก๊กเป็นเหล่ารวมทั้งสิ้น 5 ก๊ก ในปีเดียวกัน เจ้าตากได้รวบรวมไพร่พลขับไล่พม่า และย้ายราชธานีมาอยู่ที่กรุงธนบุรี พระองค์ทรงรวบรวมแผ่นดินให้อยู่ภายใต้พระองค์ ด้านสงครามภายนอก กองทัพธนบุรีสามารถขับไล่พม่าออกจากล้านนาได้ในปี 2319^{[33]:225} และยึดกรุงเวียงจันทน์ได้ในปี 2321^{[33]:227–8} อาณาจักรธนบุรีมีอายุเพียง 15 ปีและสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียว หลังเกิดความขัดแย้งช่วงปลายรัชกาล พระองค์และพระราชโอรสทั้งหลายทรงถูกสำเร็จโทษโดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ผู้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2325

กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและสมัยอาณาจักร

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กรุงรัตนโกสินทร์สามารถป้องกันการเข้าตีของพม่าครั้งใหญ่ในปี 2328 และยุติการบุกครองของพม่า ก่อนพระองค์สวรรคตสามารถสถาปนาอำนาจปกครองเหนือพื้นที่ไพศาลอันเป็นที่ตั้งของประเทศลาวและกัมพูชาปัจจุบัน^[35] ในปี 2364 จอห์น คอรอร์เฟิร์ดถูกส่งมาเจรจาความตกลงการค้าฉบับใหม่กับกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นสัญญาณแรกของปัญหาที่จะครอบงำการเมืองสยามในคริสต์ศตวรรษที่ 19^[36] ในปี 2369 กรุงเทพมหานครลงนามสนธิสัญญาเบอร์นี หลังสงครามอังกฤษ-พม่าครั้งที่หนึ่งยุติลงด้วยชัยชนะของอังกฤษ^{[33]:281} ปีเดียวกัน เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ทรงก่อกบฏเพราะเข้าพระทัยว่าอังกฤษจะบุกกรุงเทพมหานคร แต่ถูกปราบปราม^{[33]:283–5} ผลทำให้กรุงเวียงจันทน์ถูกทำลาย รวมทั้งมีการกวาดต้อนชาวลาวข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ในเขตที่ราบสูงโคราชจำนวนมาก^{[33]:285–6} กรุงเทพมหานครยังทำสงครามแย่งชิงอิทธิพลเหนือกัมพูชากับญวน ทำให้กรุงเทพมหานครกลับมามีอิทธิพลเหนือกัมพูชาอีกครั้ง^{[33]:290–2}

ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 สยามพยายามทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ภายในราชอาณาจักรให้อยู่ในฐานะอาณานิคม^{[33]:308} ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยตระหนักถึงภัยคุกคามจากชาติตะวันตก ราชสำนักจึงติดต่อรัฐบาลอังกฤษโดยตรงเพื่อลดความตึงเครียด^{[33]:311} ฝ่ายรัฐบาลอังกฤษส่งเซอร์จอห์น เบาริงเข้ามาทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ซึ่งเป็นสนธิสัญญาไม่เป็นธรรมฉบับแรก ๆ อันนำมาสู่การทำสนธิสัญญากับชาติอื่นด้วยเงื่อนไขที่คล้ายกัน หากก็นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจในกรุงเทพมหานครและการค้าระหว่างประเทศ^[37] การเสด็จสวรรคตอย่างกะทันหันของพระองค์ด้วยโรคมะเร็งทำให้เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ฯ สืบราชสมบัติทั้งที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ โดยมีสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้สำเร็จราชการ^{[33]:327}

จักรพรรดินีโคลัสที่ 2 แห่งรัสเซียกับรัชกาลที่ 5 ในปี 2440 ระหว่างการเสด็จประพาสยุโรป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรวมศูนย์อำนาจ ตั้งสภาช่วยราชการ การเลิกทาสและไพร่อันเป็นการยกเลิกระบบแรงงานเกณฑ์^{[33]:329–30} วิกฤตการณ์วังหน้าในปี 2417 ทำให้ความพยายามปฏิรูปต้องหยุดชะงัก^{[33]:331–3} ในคริสต์ทศวรรษ 1870–80 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้นโยบายพยายามดึงหัวเมืองเหนือเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักร และต่อมาได้ขยายไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้^{[33]:334–5} ในปี 2430 มีการตั้งกรมจำนวน 12 กรม ซึ่งต่อมาเป็นกระทรวงต่าง ๆ^{[33]:347} ในปี 2436 เกิดวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 เนื่องจากความขัดแย้งกับฝรั่งเศสทำให้มีการเรียกร้องเอาดินแดนลาวฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง^{[33]:350–3} ฝรั่งเศสและบริเตนตกลงให้สยามเป็นรัฐกันชนระหว่างเจ้าอาณานิคมทั้งสอง^[38] ล่วงเข้าคริสต์ศตวรรษที่ 20 สยามมุ่งเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาไม่เป็นธรรมตั้งแต่สนธิสัญญาเบาว์ริงรวมทั้งสิทธิสภาพนอกอาณาเขต แต่ต้องแลกมาด้วยการแลกเปลี่ยนดินแดนหลายครั้ง^{[33]:358–9} ต่อมา มีการเริ่มระบบมณฑลเทศาภิบาลซึ่งเป็นการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่^{[33]:362–3} ในปี 2448 เกิดกบฏในหัวเมืองปัตตานีโบราณ อุบลราชธานี และแพร่เพื่อต่อต้านความพยายามลดทอนอำนาจของเจ้าผู้ปกครองท้องถิ่น^{[33]:371–3}

ในปี 2454 เกิดกบฏ ร.ศ. 130 ซึ่งคณะนายทหารพยายามล้มล้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช^{[33]:397} พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตอบโต้ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อจนสิ้นรัชกาล^{[33]:402} ทรงเผยแพร่แนวพระราชดำริว่าด้วยชาติไทย^{[33]:404} ในปี 2460 รัฐบาลประกาศเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่หนึ่งโดยถือฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อตัดความกังวลที่ว่าฝ่ายสัมพันธมิตรอาจจัดการกับประเทศเป็นกลางและต้องการแก้ไขสนธิสัญญาไม่เป็นธรรมต่าง ๆ^{[33]:407} ผลทำให้สยามได้เข้าร่วมการประชุมสันติภาพที่แวร์ซาย มีอำนาจอิสระในการเก็บภาษีและยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต^{[33]:408}

ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ สงครามโลกครั้งที่สอง และสงครามเย็น

สืบจากปัญหาเศรษฐกิจรุนแรงจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ และราคาข้าวตกลงอย่างรุนแรง นอกจากนี้ยังมีการลดรายจ่ายภาครัฐอย่างมากทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ิชน^{[24]:25} วันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรนำปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้คณะราษฎรเข้ามามีบทบาททางการเมือง ปลายปี 2476 เกิดกบฏบวรเดช ซึ่งหวังเปลี่ยนแปลงการปกครองกลับสู่สมบูรณาญาสิทธิราช แต่ล้มเหลว^{[33]:446–8} ปี 2477 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความเห็นไม่ลงรอยกับรัฐบาลจึงทรงสละราชสมบัติในปี 2478 สถาปนาผู้แทนราษฎรเลือกพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดลเป็นพระมหากษัตริย์ ซึ่งขณะนั้นทรงศึกษาอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์^{[33]:448–9}

เดือนธันวาคม 2481 พลตรีหลวงพิบูลสงครามได้เป็นนายกรัฐมนตรี เขาปราบปรามศัตรูทางการเมืองรวมทั้งต่อต้านราชวงศ์อย่างเปิดเผย^{[33]:457} รัฐบาลมีแนวคิดชาตินิยมและปรับให้เป็นตะวันตก และเริ่มดำเนินนโยบายต่อต้านจีนและฝรั่งเศส^{[24]:28} วันที่ 23 มิถุนายน 2482 มีการเปลี่ยนชื่อประเทศจาก "สยาม" มาเป็น "ไทย" ในปี 2484 เกิดสงครามขนาดเล็กย้อมขึ้นระหว่างวิชีฝรั่งเศสกับไทย ทำให้ไทยได้ดินแดนเพิ่มจากลาวและกัมพูชาช่วงสั้น ๆ^{[33]:462}

พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) ปราศรัยต่อฝูงชนหน้า พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ 8 ธันวาคม ปีเดียวกัน ประเทศญี่ปุ่นบุกครองไทย และรัฐบาลลงนามเป็นพันธมิตรทางทหารกับญี่ปุ่น และประกาศสงครามกับสหรัฐและสหราชอาณาจักร^{[33]:465} มีการตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นทั้งในและต่างประเทศเพื่อต่อต้านรัฐบาลและการยึดครองของญี่ปุ่น^{[33]:465–6} หลังสงครามยุติในปี 2488 ประเทศไทยลงนามความตกลงสมบูรณแบบเพื่อเลิกสถานะสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร

ในเดือนมิถุนายน 2489 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตอย่างเป็นปริศนา และสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดชทรงสืบราชสมบัติต่อมา ในปี 2497 ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีโต้) เป็นพันธมิตรกับสหรัฐ^{[33]:493} ในปี 2500 เกิดรัฐประหารโดยมีจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้า ทำให้คณะราษฎรหมดอำนาจ จอมพลสฤษดิ์ปกครองอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เขาสร้างความชอบธรรมโดยดองยาเสพติดของพ่อของ

กษัตริย์ และผูกโยงความจงรักภักดีต่อรัฐบาลกับพระมหากษัตริย์^{[33]:511} รัฐบาลมุ่งปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการศึกษา^{[33]:514} และในปี 2504 หลังสหรัฐเข้าสงครามเวียดนาม เกิดสัญญาลับซึ่งสหรัฐให้การคุ้มครองไทย^{[33]:523}

พระราชพิธีราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สงครามเวียดนามเร่งให้เกิดการทำให้ทันสมัยและการกลายเป็นตะวันตกของสังคมไทย มีการอพยพจากชนบทสู่เมืองเพื่อหางาน ชาวนาในชนบทเกิดสำนึกเรื่องชนชั้นและรวมตัวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปี 2507^{[33]:528} การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการศึกษาทำให้เกิดชนชั้นกลางใหม่ขึ้นในกรุงเทพมหานครและตามหัวเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษา มีรายได้พอสำหรับการให้การศึกษาแก่บุตร และสามารถเปลี่ยนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมได้^{[33]:534} ในเดือนตุลาคม 2514 มีการชุมนุมใหญ่ต่อต้านเผด็จการจอมพลถนอม กิตติขจร และมีการสลายการชุมนุมจนมีผู้เสียชีวิต^{[33]:541–3} ที่เรียก "เหตุการณ์ 14 ตุลา" พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงแต่งตั้งสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรีนับว่าพระมหากษัตริย์เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงครั้งแรกนับแต่ปี 2475^[15] ผลของเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดประชาธิปไตยระบบรัฐสภาช่วงสั้น ๆ^[15] ที่มักเรียกว่า "ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน"

ร่วมสมัย

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและเสรีภาพในการแสดงออกอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน รวมทั้งการแพร่หลายของวรรณกรรมคอมมิวนิสต์^{[33]:544, 546} ในช่วงนั้น รัฐบาลผสมหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชไม่มั่นคงและคอมมิวนิสต์ชนะทั้งในเวียดนาม ลาวและกัมพูชา^{[33]:547} สถาบันพระมหากษัตริย์ ชนชั้นนำและชนชั้นกลางจำนวนมากมองว่านักศึกษาฝ่ายซ้ายถูกคอมมิวนิสต์ชี้นำ ทำให้มีการสนับสนุนองค์การฝ่ายขวาต่าง ๆ^{[33]:548} ปลายปี 2519 เกิดการสังหารหมู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ใน "เหตุการณ์ 6 ตุลา"^{[33]:548–9} เป็นการปิดฉากการทดลองทางประชาธิปไตย กองทัพกลับเข้ามามีอำนาจ และการแสดงออกถูกปิดกั้น^{[33]:549} หลังจากนั้น รัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร "กลับไปใช้อำนาจนิยมยิ่งกว่าสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช"^{[33]:552} นักเคลื่อนไหวฝ่ายซ้ายหนีเข้าป่าและออกนอกประเทศจำนวนมาก รัฐบาลเริ่มเสียการสนับสนุนจากกองทัพ จนมีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีในปี 2520^{[33]:552–3} รัฐบาลใหม่ของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมนันท์นั ไม่สามารถรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาผู้ลี้ภัยและการปะทะตามชายแดนกับเวียดนามทำให้พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีแทน^{[39]:553–4}

การสู้รบกับคอมมิวนิสต์ยุติลงอย่างสิ้นเชิงเมื่อปี 2523^{[22]:60} รัฐบาลสามารถนำผู้ก่อการร้ายกลับเข้าสู่สังคมและจัดการเลือกตั้งทั่วไปได้ในปี 2526^{[33]:557} พลเอกเปรมเป็นนายกรัฐมนตรีแปดปีในระบอบ "ประชาธิปไตยครึ่งใบ" ซึ่งมีสภาผู้แทนราษฎรที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้งและวุฒิสภาที่สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีจากการเลือกตั้งครั้งแรกในปี 2531^[16] ได้แก่ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เขาดูแลกองทัพที่เป็นพวกของตน ทำให้กองทัพอีกฝ่ายยึดอำนาจในเดือนกุมภาพันธ์ 2534 นำโดยพลเอก สุจินดา คราประยูร ที่แรกเขาให้สัญญาว่าจะไม่รับอำนาจทางการเมืองแต่สุดท้ายเขากระโดดยึดและเข้าเป็นหัวหน้ารัฐบาลใหม่^{[39]:572–3} ทำให้เกิดการประท้วงต่อต้านรัฐบาล เกิดการสลายการชุมนุมทำให้มีผู้เสียชีวิต เรียกเหตุการณ์นี้ว่า "พฤษภาทมิฬ" พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรับสั่งให้พลเอกสุจินดาและพลตรี จำลอง ศรีเมือง แก่นำผู้ประท้วง เข้าเฝ้า แล้วหลังจากนั้นพลเอกสุจินดาก็ลาออก

ปี 2540 เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินที่เรียกว่า "วิกฤตต้มยำกุ้ง" ยุติการเติบโตทางเศรษฐกิจต่อเนื่องกัน 40 ปี^{[40]:3} ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทเทียบกับดอลลาร์สหรัฐอ่อนตัวลง^{[33]:576} รัฐบาลชวนทำข้อตกลงกู้ยืมเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ แต่ปัญญาชนหลายคนโจมตีว่าเป็นกองทุนช่วยเหลือคนรวย และไม่สนใจการฉ้อราษฎร์บังหลวง^{[33]:576} ต่อมา ทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งทั่วไปปี 2544 นโยบายของเขาประสบความสำเร็จในการลดความยากจนในชนบท^[41] และการริเริ่มระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า^[42] ซึ่งทำให้เขาได้รับฐานเสียงขนาดใหญ่ในหมู่คนยากจน^[43] ในปี 2547 เกิดคลื่นสึนามิพัดถล่มภาคใต้และเริ่มต้นความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้อีกครั้ง ในปี 2548 ทักษิณชนะการเลือกตั้งทั่วไปอย่างถล่มทลายและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่สอง โดยมีผู้มาใช้สิทธิมากที่สุดเป็นประวัติการณ์^[44] ตั้งแต่ปลายปี 2548 เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองขึ้นโดยกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ประท้วงขับไล่เขาออกจากตำแหน่ง สุดท้ายมีรัฐประหารล้มรัฐบาลทักษิณในเดือนกันยายน 2549 รัฐบาลทหารปกครองประเทศหนึ่งปีจนมีการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในปี 2550

พรรคพลังประชาชนชนะการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในปี 2550 และจัดตั้งรัฐบาล ต่อมา พธม. จัดการชุมนุมใหญ่ในปี 2551 ซึ่งมีการปิดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรครัฐบาล 3 พรรค หลังจากนั้น พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาล แนวร่วมประชาธิปัตย์ต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สนับสนุนทักษิณ ชุมนุมประท้วงรัฐบาลในปี 2552 และ 2553 ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2554 ผลปรากฏว่าพรรคเพื่อไทย นำโดยยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้ง และเป็นผู้นำจัดตั้งรัฐบาล ในปีเดียวกัน เกิดมหาอุทกภัย มีพื้นที่ประสบภัย 65 จังหวัด^[45] นับเป็น "อุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุดทั้งในแง่ของปริมาณน้ำและจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ"^[46]

ปลายปี 2556 เกิดวิกฤตการณ์การเมืองรอบใหม่ มีสาเหตุหลักจากสภาผู้แทนราษฎรผลักดันร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ^[47] เกิดการชุมนุมประท้วงรัฐบาลยิ่งลักษณ์ และรัฐบาลยุบสภาผู้แทนราษฎร และจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 แต่ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนการเลือกตั้ง วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 กองทัพยึดอำนาจการปกครองประเทศ คณะผู้ยึดอำนาจการปกครองพยายามจัดโครงสร้างการเมืองเพื่อสแกนอำนาจของอภิชน เพิ่มบทบาทและอำนาจของกองทัพขณะที่ลดอำนาจของประชาชนสังคมและการปกครองส่วนท้องถิ่นจากการเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังมีการวางแผนปฏิรูปประเทศ 20 ปี และให้วุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินการ^{[48]:281–2} หลังพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชเสด็จสวรรคตในปี 2559 และเข้าสู่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว กองทัพก้าวเข้ามาเป็นผู้ขึ้นการกระจายอำนาจและผลประโยชน์ในช่วงหลังเปลี่ยนรัชกาลใหม่^{[48]:286} ต่อมาในปี 2560 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับล่าสุด หลังการลงประชามติเมื่อปีก่อน และหลังจากครองอำนาจเกือบห้าปี คสช. ยอมให้จัดการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 ผลทำให้เกิดรัฐบาลผสมที่มีพรรคพลังประชารัฐเป็นแกนนำ โดยได้รับการสนับสนุนจากวุฒิสภา

ภูมิประเทศ

ประเทศไทยตั้งอยู่กลางคาบสมุทรอินโดจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังอยู่บนคาบสมุทรมาเลย์ด้วย อยู่ระหว่างละติจูด 5° ถึง 21° เหนือ และลองจิจูด 97° ถึง 106° ตะวันออก มีพรมแดนด้านตะวันออกติดประเทศลาวและประเทศกัมพูชา ทิศใต้เป็นแดนต่อแดนประเทศมาเลเซียและอ่าวไทย ทิศตะวันตกติดทะเลอันดามันและประเทศพม่า และทิศเหนือติดประเทศพม่าและลาว มีแม่น้ำโขงกั้นเป็นบางช่วง ประเทศไทยมีพื้นที่ 513,115 ตารางกิโลเมตรเป็นอันดับที่ 51 ของโลกและอันดับที่ 3 ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากประเทศอินโดนีเซียและเมียนมาร์ ประเทศไทยมีอาณาเขตทางทะเล (maritime zone) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 กว่า 323,488 ตารางกิโลเมตร มีความยาวชายฝั่งทะเลทั้งฝั่งอ่าวไทย และฝั่งอันดามันรวมถึงช่องแคบมะละกาดอนเหนือรวมความยาวชายฝั่งทะเลในประเทศไทยทั้งสิ้น 3,148 กิโลเมตร^[49]

ดอยภูคาในจังหวัดน่าน

ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย ภาคเหนือเป็นพื้นที่ภูเขาสูงสลับซับซ้อน จุดสูงที่สุดในประเทศไทย คือ ดอยอินทนนท์ ณ 2,565 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล^[50] รวมทั้งยังปกคลุมด้วยป่าไม้อันเป็นต้นน้ำที่สำคัญของประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของที่ราบสูงโคราช สภาพของดินค่อนข้างแห้งแล้งและไม่ค่อยเอื้อต่อการเพาะปลูก ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำใหญ่ที่สุดในประเทศซึ่งเกิดจากแม่น้ำปิงและแม่น้ำน่านที่ไหลมาบรรจบกันที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ทำให้ภาคกลางเป็นภาคที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดและถือได้ว่าเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก^{[22]:103} ภาคใต้เป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรไทย-มาเลย์^{[51]:22} ขนาบด้วยทะเลทั้งสองด้าน มีจุดที่แคบลง ณ คอคอดกระ แล้วขยายใหญ่เป็นคาบสมุทรมาเลย์ ทะเลสาบสงขลาเป็นทะเลสาบที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ส่วนภาคตะวันตกเป็นหุบเขาและแนวเทือกเขาซึ่งพาดตัวมาจากทางตะวันตกของภาคเหนือ

ต้นแม่น้ำเจ้าพระยาในจังหวัดนครสวรรค์

ภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของไทยส่วนใหญ่เป็นแบบ "ภูมิอากาศร้อนชื้นเขตร้อนหรือสะวันนา" ตามการแบ่งเขตภูมิอากาศแบบเคิเปิน^[52] ส่วนปลายใต้สุดและตะวันออกสุดของประเทศมีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ประเทศไทยมีอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่าง 18–34 °C^[53]

หมู่เกาะพีพี

ประเทศไทยมี 3 ฤดูกาล ฤดูแรกเป็นฤดูฝนหรือฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม) ฝนตกหนักที่สุดในเดือนสิงหาคมและกันยายน^{[54]:2} ฤดูหนาวหรือฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยแห้งและอุณหภูมิไม่ร้อนมาก ยกเว้นภาคใต้ที่มีฝนตกหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน^{[54]:2} ส่วนฤดูร้อนหรือฤดูก่อนมรสุมกินเวลาตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคมซึ่งมีอากาศร้อน สำหรับภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลางและตะวันออกของประเทศไทย เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคมเป็นช่วงที่ร้อนที่สุดของปี ปกติอุณหภูมิมีกสูงถึง 40 °C ยกเว้นพื้นที่ชายฝั่ง ในทางตรงข้าม การพัดของลมเย็นจากประเทศจีนทำให้อุณหภูมิต่ำลง ซึ่งบางกรณีอาจเข้าใกล้หรือต่ำกว่า 0 °C ได้^{[54]:3} ภาคใต้มีความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่างกลางวันกลางคืนและระหว่างฤดูกาลน้อยเนื่องจากอิทธิพลของทะเล^{[54]:3}

พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีฝนตกเฉลี่ยทั้งปี 1,200 ถึง 1,600 มิลลิเมตร^{[54]:4} แต่ในบางพื้นที่ที่เป็นฝั่งรับลมของภูเขา เช่น จังหวัดระนองและจังหวัดตราดมีปริมาณฝนกว่า 4,500 มิลลิเมตรต่อปี ส่วนบริเวณแห้งแล้งคือฝั่งรับลมของหุบเขาภาคกลางและส่วนเหนือสุดของภาคใต้ซึ่งมีปริมาณฝนเฉลี่ยต่อปีน้อยกว่า 1,200 มิลลิเมตร^{[54]:4} ในภาคใต้ ฝนตกหนักเกิดทั้งในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ โดยมีมากสุดในเดือนกันยายนในฝั่งตะวันตก และตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมในฝั่งตะวันออก^{[54]:4}

ความหลากหลายทางชีวภาพ

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพของทั้งพืชและสัตว์อยู่มาก อันเป็นรากฐานอันมั่นคงของการผลิตในภาคเกษตรกรรม และประเทศไทยมีผลไม้เมืองร้อนหลากชนิด^{[22]:103} พื้นที่ราว 29% ของประเทศเป็นป่าไม้ รวมไปถึงพื้นที่ปลูกยางพาราและกิจกรรมปลูกป่าบางแห่ง^[55] ประเทศไทยมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากว่า 50 แห่ง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอีก 56 แห่ง โดยพื้นที่ 12% ของประเทศเป็นอุทยานแห่งชาติ (ปัจจุบันมี 110 แห่ง^[56]) และอีกเกือบ 20% เป็นเขตป่าสงวน^[55] ประเทศไทยมีพืช 15,000 สปีชีส์ คิดเป็น 8% ของสปีชีส์พืชทั้งหมดบนโลก^[57] ในประเทศไทย พบนก 982 ชนิด นอกจากนี้ ยังเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก นก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม และสัตว์เลื้อยคลานกว่า 1,715 สปีชีส์ซึ่งมีการบันทึก^[58]

การลักลอบล่าสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ยังเป็นปัญหาสำคัญ นักล่ามักฆ่าสัตว์อย่างเสือโคร่ง เสือดาวและแมวใหญ่อื่นเพื่อเอาหนัง มีการเลี้ยงหรือล่าสัตว์หลายชนิดรวมทั้งเสือโคร่ง หมิ จระเข้และงูจงอางเพื่อเอาเนื้อ แม้การค้าสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ผิดกฎหมาย แต่ตลาดนัดจตุจักรในกรุงเทพมหานครยังขึ้นชื่อเรื่องการขายสัตว์ใกล้สูญพันธุ์อยู่^[59]

การเมืองการปกครอง

	
พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ตั้งแต่ปี 2559	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีตั้งแต่ปี 2557

ราชธานีของคนไทยแต่โบราณล้วนปกครองระบอบราชาธิปไตยตั้งแต่สมัยอาณาจักรอยุธยาเป็นต้นมา มีการรวมอำนาจปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นการสถาปนาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แบบตะวันตก ครั้นวันที่ 24 มิถุนายน 2475 คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

พระมหากษัตริย์พระองค์ปัจจุบัน ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงราชย์ตั้งแต่ปี 2559 ทรงถูกจำกัดพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญและมีสถานภาพเป็นประมุขแห่งรัฐในทางพิธีการ ทรงเป็นจอมทัพไทย กฎหมายบัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และเป็นอัครศาสนูปถัมภก ทรงมีอำนาจแต่งตั้งรักษาายท พระราชทานอภัยโทษ และพระราชทานพระบรมราชานุญาต อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์ยังมีการแทรกแซงการเมืองไทยโดยตรงอยู่เป็นระยะ และรัฐธรรมนูญยังเปิดช่องให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจวินิจฉัยได้ตามประเพณี พระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะ และความผิต้ององค์พระมหากษัตริย์ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรงในประเทศ

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว 20 ฉบับ นับเป็นประเทศที่มีรัฐธรรมนูญมากที่สุดในทวีปเอเชีย ประเทศไทยขาดเสถียรภาพทางการเมืองสูงและมีรัฐประหารหลายครั้ง รัฐธรรมนูญมักถูกเปลี่ยนโดยผลของรัฐประหาร ประเทศไทยมีรัฐประหารมากที่สุดในโลกในประวัติศาสตร์ร่วมสมัย^[60] ในปี 2559 "ประเทศไทยมีทหารหรืออดีตทหารเป็นนายกรัฐมนตรีในประเทศไทยเป็นเวลา 57 จาก 85 ปีนับแต่ล้มสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปี 2475"^[61] รัฐประหารครั้ง

ล่าสุดเกิดขึ้นในปี 2557 โดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งผลพวงจากเหตุการณ์นั้นทำให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20

ในทางพฤตินัย ปัจจุบันประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา อย่างไรก็ตาม นักวิจารณ์การเมืองระบุว่าระบอบดังกล่าวมาจากการเลือกตั้งที่มีข้อบกพร่องและเป็นการสืบทอดอำนาจของกองทัพ^[62] รัฐธรรมนูญฉบับล่าสุด ระบุว่า ประเทศไทยมีรูปแบบรัฐเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา หรือใช้ว่า ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยกำหนดรูปแบบองค์กรบริหารอำนาจทั้งสามส่วนดังนี้

- อำนาจนิติบัญญัติ มีรัฐสภาซึ่งใช้ระบบสภาคู่เป็นผู้ใช้อำนาจ ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร มีสมาชิก 500 คนจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 350 คน แบบบัญชีรายชื่อ 150 คน มีวาระ 4 ปี โดยการเลือกตั้งล่าสุดเกิดขึ้นในปี 2562 และวุฒิสภาซึ่งสมาชิกมาจากการแต่งตั้งจำนวน 250 คน ตามบทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญมาตรา 269 มีวาระ 5 ปี รัฐสภายึดระบบเวสต์มินสเตอร์และใช้สัปปายะสภาสถานเป็นที่ประชุม
- อำนาจบริหาร มีนายกรัฐมนตรีเป็นประมุขแห่งอำนาจและเป็นหัวหน้ารัฐบาล นายกรัฐมนตรีมาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามมติที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา^[เชิงอรรถ 1] และรัฐมนตรีอื่นไม่เกิน 35 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำกราบบังคมทูลของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีเป็นองค์กรบริหารอำนาจ วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปีนับตั้งแต่วันเลือกตั้ง
- อำนาจตุลาการ มีระบบศาล ซึ่งประกอบด้วยศาลยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครอง เป็นองค์กรบริหารอำนาจ มีประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นประมุขในส่วนของตน

กองทัพและอภิชนข้าราชการประจำควบคุมพรรคการเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จตั้งแต่ปี 2489 ถึงคริสต์ทศวรรษ 1980 (ประมาณปี 2523)^{[63]:16} พรรคการเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่มีความเป็นสถาบัน (institutionalize) ต่ำและแทบทั้งหมดมีอายุสั้น^{[64]:246} ระหว่างปี 2535–2549 ประเทศไทยมีระบบพรรคการเมืองเป็นแบบสองพรรคหลัก^{[64]:245} และมีแนวโน้มเป็นระบบพรรคเดียว (พรรคไทยรักไทย) มากขึ้นจนถึงปี 2549^{[64]:244} พรรคการเมืองซึ่งเป็นพันธมิตรทางการเมืองของ ทักษิณ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งทั่วไปทุกครั้งตั้งแต่ปี 2544

การแบ่งเขตการปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาคจัดระเบียบเป็น 76 จังหวัด 878 อำเภอ 7,255 ตำบล^[13] ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและปลัดอำเภอมาจากการแต่งตั้งของรัฐบาลกลาง จังหวัดล่าสุดของประเทศไทย คือ จังหวัดบึงกาฬซึ่งแยกจากจังหวัดหนองคายในปี 2554 ประเทศไทยมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบล เมืองและนครรวม 7,852 แห่ง^[65] สำหรับกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ สำหรับ ปริมณฑล และภูมิภาคไม่ใช่การแบ่งเขตการปกครองของไทยในทางปกครอง

แผนที่ประเทศไทยแบบคลิกได้ เมื่อคลิกที่ชื่อจังหวัดแล้วจะลิงก์ไปบทความจังหวัดนั้น ๆ

การแบ่งจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยออกเป็น 6 ภาค ซึ่งใช้มาตั้งแต่ปี 2478^[66]

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาณาจักรโบราณของไทยมีความสัมพันธ์เป็นรัฐบรรณาการของจีน ส่วนความสัมพันธ์กับรัฐใกล้เคียงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แผ่นดินใหญ่จะเน้นการรวบรวมอาณาจักรของคนไทยซึ่งรวมทั้งสุโขทัย ล้านนา นครศรีธรรมราช และล้านช้าง ส่วนความสัมพันธ์กับพม่าและเวียดนามเป็นไปในลักษณะการทำสงครามเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ โดยมีการแย่งชิงความเป็นใหญ่เหนือกัมพูชากับเวียดนามตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนความสัมพันธ์ด้านการค้านั้น กรุงศรีอยุธยามีการค้าขายกับชาติในเอเชียและตะวันตกและเป็นเมืองท่าสำคัญ

นับแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศสยามเผชิญกับลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก นำไปสู่การลงนามสนธิสัญญาเบาว์ริงซึ่งเป็นสนธิสัญญาไม่เป็นธรรม รัฐบาลลงนามสนธิสัญญาทำนองเดียวกันกับชาติตะวันตกหลายประเทศเพื่อหวังสร้างความสัมพันธ์แบบพหุภาคีเพื่อให้ชาติเหล่านั้นถ่วงดุลกันเอง ประเทศสยามไม่ตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกซึ่งสาเหตุบางส่วนเนื่องจากบริเตนและฝรั่งเศสตกลงให้สยามเป็นรัฐกันชน ประเทศสยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่หนึ่งโดยเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้ได้แก้ไขสนธิสัญญาไม่เป็นธรรม และในสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลไทยเข้าร่วมกับญี่ปุ่น แต่กลับได้สถานะผู้ชนะสงครามไปด้วย จนได้ชื่อว่า "การทูตไม้ไฟ" หรือ "การทูตดูตามลม"^[67]

การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี 2492 เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น^{[24]:214} ประเทศไทยเป็นพันธมิตรที่สำคัญของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่การลงนามองค์การสนธิสัญญาป้องกันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี 2497 และดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเข้มข้น มีการส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเกาหลีและสงครามเวียดนาม ไทยอนุญาตให้สหรัฐตั้งฐานทัพในประเทศ อย่างไรก็ดี หลังจากสหรัฐถอนกำลังออกจากเวียดนาม ประเทศไทยเปลี่ยนนโยบายไปปรับความสัมพันธ์กับประเทศจีนแทน จนมีการเลิกการอนุญาตให้สหรัฐตั้งฐานทัพในประเทศไทยและปรับความสัมพันธ์ทางทูตกับจีนอย่างเป็นทางการในปี 2518^{[24]:216}

นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา กับผู้นำประเทศอาเซียนต่าง ๆ ในปี 2559

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ร่วมก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ไทยลงนามความตกลงการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศบาหลีเรน จีน เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย ซิลี และเปรู และความตกลงการค้าเสรีกับประเทศอาเซียน และความตกลงการค้าพหุภาคี (ในฐานะอาเซียน) กับประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์^[68] สมัยนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ประกาศว่าประเทศไทยจะเลิกรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศและทำงานร่วมกับประเทศผู้บริจาคเพื่อช่วยพัฒนาประเทศพื้นบ้านในอนุภูมิภาคสุมาตรา-โมลุกกา ทักษิณมุ่งให้ประเทศไทยเป็นผู้นำภูมิภาค แต่เขาก็สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเผด็จการทหารพม่า รวมทั้งการให้สินเชื่^[69] ในสมัยนายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประเทศไทยมีข้อพิพาทกับประเทศกัมพูชาเหนือความเป็นเจ้าของปราสาทพระวิหาร เกิดกรณีพิพาทพรมแดนระหว่างปี 2551–2554 หลังรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับชาติตะวันตกเสื่อมลง และไทยหันไปเข้ากับประเทศจีนมากขึ้น^[70]

กองทัพ

พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งจอมทัพไทยโดยนิตินัย ในทางปฏิบัติ กองทัพอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงกลาโหม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้สั่งการ และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกองบัญชาการกองทัพไทย โดยมีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บัญชาการ กองทัพไทยแบ่งออกเป็น 3 เหล่าทัพ ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ทุกวันนี้กองทัพไทยมีกำลังทหารทั้งสิ้น 1,025,640 นาย และมีกำลังหนุนกว่า 200,000 นาย และมีกำลังกึ่งทหารประจำการกว่า 113,700 นาย^[71] ในปี 2558 เครดิตสวิสจัดอันดับว่าประเทศไทยมีดัชนีกำลังทางทหารสูงเป็นอันดับที่ 16 ของโลก^[72] งบประมาณกลาโหมเพิ่มขึ้นเกือบสามเท่าจาก 78,100 ล้านบาทในปี 2548 เป็น 207,000 ล้านบาทในปีงบประมาณ 2559 คิดเป็นประมาณร้อยละ 1.5 ของจีดีพี^{[73][74]}

เครื่องบินขับไล่เอฟ-16 ไฟท์ฟอลคอนของกองทัพอากาศไทย

ประเทศไทยมีการเกณฑ์ทหาร ปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นประเทศอำนาจทางบกตามแบบที่สำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แผ่นดินใหญ่ พร้อมทั้งกองทัพอากาศขนาดใหญ่พอสมควรและมีสมรรถนะกองทัพเรือที่เพิ่มขึ้น^{[75]:26} อย่างไรก็ดี การซื้อเรือหลวง*จักรีนฤเบศร* เรือบรรทุกเครื่องบิน มีปัจจัยด้านเกียรติภูมิเข้ามาเกี่ยวข้องนอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอย^{[75]:33} ประเทศไทยเคยส่งกำลังพลเข้าร่วมภารกิจรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ ได้แก่ ประเทศกัมพูชา ประเทศติมอร์ตะวันออก และคาร์ฟูร์ ประเทศซูดาน^{[76]:135}

หน้าที่หลักของกองทัพไทยคือการรับมือภัยคุกคามในประเทศมากกว่านอกประเทศ^[77] กองอำนาจการรักษความมั่นคงภายในราชอาณาจักรได้ชื่อว่า เป็นฝ่ายการเมืองของกองทัพไทย โดยมีอำนาจหน้าที่ทางสังคมและเศรษฐกิจของราชการพลเรือนด้วย และยังมีการกิจในการต่อต้านประชาธิปไตย^[77] กองทัพไทยขึ้นชื่อเรื่องมีทหารทุจริต เช่น จากกรณีการซื้อยุทธภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานหรือแพงเกิน การลักลอบค้ามนุษย์^[78] รวมทั้งการใช้เส้นสายฝากตั้งญาติเป็นนายทหาร^[79]

อาชญากรรมและการบังคับใช้กฎหมาย

คดีอาชญากรรมรวมทั่วประเทศเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเดือนละประมาณร้อยละ 1.3 ระหว่างปี 2540–2554 ในช่วงนโยบายปราบปรามยาเสพติดของนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร (กุมภาพันธ์–เมษายน 2546) อาชญากรรมยาเสพติดลดลงร้อยละ 64.6 แต่การฆ่าคนและอาชญากรรมอื่นต่อบุคคลเพิ่มขึ้น^{[80]:162} จังหวัดชลบุรีและภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีอาชญากรรมสูงสุดสองอันดับแรก แต่ส่วนใหญ่ไม่ใช่อาชญากรรมรุนแรง^{[80]:162} อัตราชำระคดี (clear-up) ของตำรวจโดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 86.78 ระหว่างปี 2550–2554^{[80]:163} อัตราอาชญากรรมถ่วงน้ำหนักแปรผันตรงกับจำนวนแรงงานเข้าเมืองมีขอบด้วยกฎหมาย แต่แปลผลผกผันกับคะแนนทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ จำนวนพระภิกษุและความหนาแน่นของประชากร^{[80]:163} ประเทศไทยมีปัญหาจำนวนอาวุธปืนมาก ชาวไทยประมาณร้อยละ 10 เป็นเจ้าของปืน และมีอัตราการเสียชีวิตเกี่ยวกับปืนที่มีรายงานสูงสุดในทวีปเอเชีย^[81] สหประชาชาติวิจารณ์ประเทศไทยว่าไม่สามารถขจัดความเป็นทาสและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาคประมง^[82]

สถิติปี 2555 พบว่าชาวไทยประสบเหตุอาชญากรรม 152,228 คน เป็นอาชญากรรมต่อทรัพย์สินมากที่สุด (ร้อยละ 92.5)^{[83]:v} ทรัพย์สินที่ถูกขโมยส่วนใหญ่เป็นทรัพย์สินที่สามารถนำติดตัวไปได้ นอกจากนั้นเป็นเครื่องใช้นอกและในบ้าน เครื่องประดับ เป็นต้น^{[83]:vi} ประสบเหตุอาชญากรรมต่อชีวิตและร่างกาย 7,879 คน เป็นการถูกทำร้ายร่างกายมากที่สุด (ร้อยละ 79.8)^{[83]:vii} ส่วนใหญ่ผู้ประสบเหตุอาชญากรรมไม่ได้แจ้งตำรวจ โดยเฉลี่ยร้อยละ 66.6 ยกเว้นอาชญากรรมทางเพศและอาชญากรรมต่อชีวิตและร่างกายที่มีการแจ้งตำรวจเกินครึ่ง (ร้อยละ 67.2 และ 55 ตามลำดับ)^{[83]:26}

มีรายงานว่า กำลังความมั่นคงบางครั้งใช้กำลังเกินกว่าเหตุและถึงตายต่อผู้ต้องสงสัยและมีวิสามัญฆาตกรรม การฆ่าคนตามอำเภอใจและการฆ่าคนไม่ชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งมีการทรมานและทรมานผู้ต้องสงสัยเพื่อรีดคำสารภาพ^[84] ประเทศไทยมีผู้ต้องขังประมาณ 306,000 คนในปี 2559^[84] ประเทศไทยมีจำนวนผู้ต้องขังมากที่สุดในอาเซียน และมากเป็นอันดับที่ 3 ของทวีปเอเชีย^[85] ผู้ต้องขังก่อนพิจารณาคดีในศาลคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรเรือนจำ ในปีงบประมาณ 2559 มีผู้เสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัว 762 คน^[84] มีหลายกรณีที่กล่าวหาว่าตำรวจใช้อำนาจมิชอบ แต่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ถูกลงโทษ^[84] ในศาลพลเรือน รัฐบาลจัดหาความช่วยเหลือทางกฎหมาย แต่มีรายงานว่าความช่วยเหลือดังกล่าวมีคุณภาพต่ำ^[84]

ประเทศไทยมีความเสี่ยงสูงต่อการฉ้อราษฎร์บังหลวงในหลายภาคส่วนของประเทศ^[82] หลังรัฐประหารปี 2557 ฝ่ายตุลาการถูกทำให้เป็นเรื่องการเมืองอย่างสูง กระบวนการทางกฎหมายในประเทศไทยมักช้าและบางที่มีการใช้วิธีการนอกกฎหมายเพื่อมีผลต่อคำพิพากษา^[82] ฝ่ายความมั่นคงในประเทศไทยมีชื่อเสียงว่าเป็นสถาบันที่ฉ้อฉลที่สุดในประเทศเนื่องจากความพัวพันกับการเมืองและระบบอุปถัมภ์^[82] บริษัทที่ไม่จ่ายค่าอำนาจความสะดวกแก่ข้าราชการอาจเสียเปรียบด้านการแข่งขันเทียบกับบริษัทอื่น^[82] มีการฮั้วประมูล^[82] การบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยมีความผันแปรและการดำเนินคดีการฉ้อราษฎร์บังหลวงระดับสูงอาจมีแรงจูงใจทางการเมืองมาเกี่ยวข้อง^[82]

ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทยมีการเรียกว่า "อาจเป็นกฎหมายอาญาว่าด้วยการหมิ่นประมาทที่รุนแรงที่สุดในโลก"^[86] และ "โหด"^[87] องค์การนิรโทษกรรมสากลถือว่าผู้ถูกจำคุกฐานดังกล่าวเป็นนักโทษการเมือง^[88] คณะทำงานว่าด้วยการกักขังโดยพลการของสหประชาชาติถือว่า การกักขังก่อนพิจารณาคดีถือว่าละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ^[89]

เศรษฐกิจ

ประเทศไทยมีเศรษฐกิจแบบผสม ประเทศไทยมีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากประเทศอินโดนีเซีย โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติจัดให้ประเทศไทยเป็น "ผู้ประสบความสำเร็จสูง" ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้^[96] ในปี 2556 ประเทศไทยมีดัชนีการรับรู้การทุจริตค่อนข้างต่ำ โดยอยู่อันดับที่ 102 จาก 177 ประเทศ^[97] ธนาคารโลกจัดให้ประเทศไทยเป็นประเทศมีรายได้ปานกลาง-สูงในปี 2554^[98]

ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับที่ 24 ของโลก ในปี 2556 การส่งออกเป็นสัดส่วน 74% ของจีดีพี^[99] ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนต่อจีดีพีมากที่สุดคือ 38.1% ภาคการค้าส่ง ค้าปลีกมีสัดส่วนต่อจีดีพี 13.4% ภาคการขนส่งและการสื่อสารมีสัดส่วนต่อจีดีพี 10.2% ภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนต่อจีดีพี 8.3%^[100] ในปี 2552–2553 ประเทศไทยส่งชิ้นส่วนและส่วนประกอบออก ซึ่งอยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญ มูลค่า 48,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 25% ของมูลค่าการส่งสินค้าออก^[96] มีมูลค่าการนำเข้าเป็นอันดับที่ 23 ของโลก ประเทศคู่ค้าหลัก ได้แก่ ประเทศจีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ออสเตรเลีย ฮองกงและเกาหลีใต้^[101] เครื่องจักรเป็นทั้งสินค้านำเข้าและส่งออกที่สำคัญที่สุดของไทย^[102] องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JICA) เป็นเจ้าหนี้ต่างประเทศรายใหญ่ที่สุดของไทย^[103]

ประเทศไทยมีกำลังแรงงาน 39.38 ล้านคน อยู่ในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด 15.41 ล้านคน หรือ 39.1% ของกำลังแรงงาน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ค่าแรงขั้นต่ำทางการทุกจังหวัดเป็น 300 บาท อัตราการว่างงานของประเทศอยู่ที่ 1.2%^[91] ซึ่งน้อยเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่แนวโน้มแรงงานกว่าครึ่งประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงหรืออาชีพที่ไม่เป็นทางการ^[104] กับทั้ง 40% มีปัญหาการทำงานต่ำระดับ^[105] ในปี 2559 ประเทศไทยมีผู้ย้ายถิ่นขึ้นทะเบียนประมาณ 2 ล้านคน โดยหนึ่งในสามเป็นผู้ถือใบอนุญาตทำงานชั่วคราว ส่วนแรงงานไม่สม่ำเสมอคาดว่าจะมีอีกประมาณ 1–2 ล้านคน^[106] หลังรัฐประหารปี 2557 แรงงานต่างด้าวกัมพูชาหลบหนีกลับประเทศจำนวน 180,000 คนหลังรัฐบาลประกาศปราบปราม^[107] หลังประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 ทำให้มีแรงงานต่างด้าวออกนอกประเทศหลายหมื่นคน^[108] ในปี 2560 เศรษฐกิจไทยมีแรงงานนอกระบบ (คือแรงงานที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันสังคม) 20.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 55.2 ของผู้มีงานทำ^[109]iii

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยเป็นประเทศยากจนที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง โดยก่อนหน้านี้เศรษฐกิจไทยซบเซามาอย่างน้อยหนึ่งศตวรรษ^{[40]:3} ระหว่างปี 2508 ถึง 2539 ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้นต่อคนเติบโตร้อยละ 7 ต่อปี และระหว่างปี 2530 ถึง 2539 เรียกว่าเป็นช่วง "เศรษฐกิจบูม" เศรษฐกิจไทยเติบโตเร็วที่สุดในโลก ซึ่งมาจากการลงทุนระดับสูงมาก^{[40]:3} การเติบโตของหุ้นเป็นปัจจัยทำให้เศรษฐกิจเติบโตกว่าครั้ง^{[40]:9} การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในช่วงเศรษฐกิจบูมเป็นการไหลเข้าของทุนระยะสั้นร้อยละ 23^{[40]:12} วิกฤตการณ์การเงินในเอเชีย พ.ศ. 2540 มีสาเหตุระยะยาวหลายอย่าง แต่ชนวนเหตุที่บั่นทอนความเชื่อมั่นเกิดจากการเติบโตของการส่งออกลดลงอย่างรุนแรงในปี 2539^{[40]:21–2} จีดีพีของไทยหดตัวร้อยละ 10.5 ในปี 2541^{[40]:30}

ประเทศไทยฟื้นตัวจากวิกฤตการเงินในปี 2546^{[40]:53} การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของไทยล่าช้าเพราะขาดอุปทานรวม^{[40]:32} ระหว่างปี 2542 ถึง 2550 จีดีพีไทยเติบโตระหว่างร้อยละ 2.1 ถึง 7.1 ต่อปี^[110] ด้วยการขาดเสถียรภาพจากการประท้วงใหญ่ในปี 2553 การเติบโตของจีดีพีของประเทศไทยอยู่ที่ราวร้อยละ 4–5 ลดลงจากร้อยละ 5–7 ในรัฐบาลพลเรือนก่อน ความไม่แน่นอนทางการเมืองเป็นสาเหตุหลักของการเสื่อมความเชื่อมั่นนักลงทุนและผู้บริโภค^[111] นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลทหารหลังรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 ที่เรียก ประชาธิปไตย ทำให้เกิดทุนนิยมแบบลำดับชั้นที่ธุรกิจขนาดใหญ่ของไทยเชื่อสายเงินเข้าไปเลี้ยงดูและชี้นำธุรกิจในท้องถิ่น^{[48]:300}

ความมั่งคั่ง ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

ประเทศไทยมีความมั่งคั่งมีฐานต่อผู้ใหญ่หนึ่งคน 1,469 ดอลลาร์สหรัฐในปี 2559^{[112]:98} เพิ่มขึ้นจาก 605 ดอลลาร์สหรัฐในปี 2543^{[112]:34} ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 55 ของดัชนีความมั่นคงทางอาหารโลกในปี 2560^[113] หลังภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่ ภาคครัวเรือนยังมีสภาพคล่องดี และมีความสามารถในการดำรงการบริโภคได้ แม้มีรายได้สุทธิต่อค่าใช้จ่ายลดลงเมื่อเทียบกับปี 2549 แต่การบริโภคไม่ได้ลดลง^{[94]:3} ในปี 2559 ดัชนีการพัฒนามนุษย์ของไทยอยู่ในอันดับที่ 87^[11] และดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่ปรับความเหลื่อมล้ำแล้วอยู่ อันดับที่ 70^[114] กรุงเทพมหานครซึ่งมีผลิตภัณฑ์จังหวัดสูงสุดมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเป็น 406.9 เท่าของจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งมีน้อยที่สุด^[เชิงอรรถ 2]

ในปี 2560 ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 26,946 บาท^{[116]:1} ครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 มีส่วนแบ่งรายได้คิดเป็นร้อยละ 45.0 และครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 มีส่วนแบ่งรายได้คิดเป็นร้อยละ 7.1^{[116]:4} กลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดมีรายได้ต่ำกว่า 5,344 บาทต่อคนต่อเดือนมีจำนวน 26.9 ล้านคน^{[117]:5} ในปี 2556 ผู้ประท้วงกลุ่ม กปปส. ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 32) มีรายได้ครัวเรือนเกิน 50,000 บาทต่อเดือน ส่วน นปช. ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27) มีรายได้ครัวเรือน 10,000–20,000 บาทต่อเดือน^{[118]:7}

ในปี 2559 สถาบันการเงินเครดิตสวิสรายงานว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากเป็นอันดับที่ 3 ของโลกรองจากประเทศรัสเซียและอินเดีย^[119] คนรวยสุดร้อยละ 10 ถือครองทรัพย์สินร้อยละ 79 ของประเทศ^[119] มหาเศรษฐีไทย 50 ครอบครัวแรกมีมูลค่าทรัพย์สินรวมคิดเป็นร้อยละ 30 ของจีดีพีไทย^[119]

ในปี 2559 ประเทศไทยมีคนยากจน 5.81 ล้านคน หรือร้อยละ 8.6 ของประชากร แต่หากนับรวม "คนเกือบจน" (near poor) ด้วยจะเพิ่มเป็น 11.6 ล้านคน หรือร้อยละ 17.2 ของประชากร^{[117]:1} ในปี 2559 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือมีสัดส่วนคนจนร้อยละ 12.96, 12.35 และ 9.83 ของประชากรในแต่ละภาคตามลำดับ^{[117]:2} ในปี 2560 มีผู้มาลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อย (รายได้น้อยกว่า 100,000 บาทต่อปี) เพื่อรับสวัสดิการจากรัฐเป็นจำนวน 14 ล้านคน^[119] ปลายปี 2560 ประเทศไทยมีหนี้สินครัวเรือน 11.76 ล้านล้านบาท^{[92]:5} ในปี 2553 ครัวเรือนที่มีปัญหาหลักหลาย (ทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สิน) คิดเป็นร้อยละ 3 ของครัวเรือนทั้งประเทศ^{[94]:5} ในปี 2560 ครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยถาวรคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.69 ของครัวเรือนทั้งประเทศ^{[92]:36} ในปี 2559 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพประมาณการว่ามีคนไร้บ้านทั่วประเทศ 30,000 คน^[120]

เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญ		
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในรูปตัวเงิน	14.53 ล้านล้านบาท (2559)	^[90]
การเติบโตของจีดีพี	3.9% (2560)	^[91]
ดัชนีราคาผู้บริโภค		^[91]
• ทัวไป	0.7% (2560)	
• พื้นฐาน	0.6% (2560)	
อัตราการมีส่วนร่วมกำลังแรงงาน	68.0% (2560)	^{[92]:29}
อัตราการว่างงาน	1.2% (2560)	^[91]
หนี้สาธารณะรวม	6.37 ล้านล้านบาท (ธ.ค. 2560)	^[93]
ความยากจน	8.61% (2559)	^{[92]:36}
ทรัพย์สินครัวเรือนสุทธิ	20.34 ล้านล้านบาท (2553)	^{[94]:2}

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ กรุงเทพมหานครเป็นนครที่มีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดเป็นอันดับที่ 6 ในทวีปเอเชีย^{[95]:85}

สัดส่วนความมั่งคั่งที่ครัวเรือนถือครองแบ่งตามเปอร์เซ็นต์ของครัวเรือน^{[112]:15–6}

เปอร์เซ็นต์	สัดส่วน
ต่ำสุดร้อยละ 20	0.5
ต่ำสุดร้อยละ 40	3.5
ต่ำสุดร้อยละ 60	12.5
สูงสุดร้อยละ 20	69.5

เกษตรกรรม

การพัฒนาการเกษตรตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1960 ส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมของประเทศ^[121] ในพื้นที่ชนบท อาชีพเกษตรกรรมคิดเป็นกึ่งหนึ่งของการจ้างงาน^[121] ในปี 2555 ประเทศไทยมีที่ดินเพาะปลูกได้ 165,600 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 32.3% ของพื้นที่ประเทศ^[122] ซึ่งในจำนวนนี้กว่า 55% ใช้ปลูกข้าว ในปี 2551 ประเทศไทยส่งออกข้าวออกราว 10 ล้านตัน คิดเป็นประมาณ 33% ของการค้าข้าวทั่วโลก^[123] ข้าวเป็นพืชผลสำคัญที่สุดของประเทศ และประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งมาช้านาน จนประเทศอินเดียและเวียดนามแข่งเมื่อไม่นานนี้^[124]

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่อันดับต้น ๆ ของโลก

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางรายใหญ่ที่สุดของโลก^[125] คิดเป็นร้อยละ 40 ของยางธรรมชาติโลก^[126] พืชที่มีมูลค่าการผลิตสูงสุดอื่น ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง เนื้อไก่ เนื้อหมู มะม่วง มังคุด ฝรั่ง สับปะรด รวมทั้งพวกผลไม้เขตร้อน^[122] กุ้ง ข้าวโพดและถั่วเหลือง^[127] ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก และเป็นผู้ส่งออกอาหารรายใหญ่อันดับ 5 ของโลก^[128] ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกผลิตภัณฑ์นมรายใหญ่สุดในอาเซียน^[129]

อุตสาหกรรม

บริษัทเกือบทั้งหมดของไทย กว่า 2.7 ล้านวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 99.7 จัดเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในปี 2560 SME คิดเป็นการจ้างงานร้อยละ 80.3 ของการจ้างงานทั้งหมด (13 ล้านคน) ในปี 2556 สัดส่วนต่อจีดีพีของ SME อยู่ที่ร้อยละ 37.4 มีรายงานว่า SME ร้อยละ 70 ปิดกิจการภายใน "ไม่กี่ปี "^{[130]:47}

คนงานสายการผลิตในโรงงานในจังหวัดฉะเชิงเทรา

อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นภาคส่งออกใหญ่สุดของไทย คิดเป็นประมาณร้อยละ 15 ของการส่งออกทั้งหมด ในปี 2557 การส่งออกดังกล่าวรวมมูลค่า 55,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีคนงานประมาณ 780,000 คนในปี 2558 คิดเป็นร้อยละ 12.2 ของการจ้างงานทั้งหมดในภาคการผลิต แต่ผู้ผลิตกำลังย้ายการผลิตไปยังประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่าประเทศไทย^[131] อุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศไทยใหญ่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และใหญ่สุดเป็นอันดับที่ 9 ของโลก^[132] โดยมีการจ้างงานประมาณ 417,000 ตำแหน่งในปี 2558 คิดเป็นร้อยละ 10 ของจีดีพีประเทศ^{[133]:12-13} คนงานกว่าร้อยละ 70 ในทั้งสองภาคมีความเสี่ยงสูงต่อการเลิกจ้างให้กับหุ่นยนต์^{[133]:39, xix}

พลังงาน

โรงแยกก๊าซธรรมชาติของ ปตท. ที่จังหวัดระยอง

ประเทศไทยเป็นผู้นำน้ำมันและแก๊สธรรมชาติเข้าสู่ มีการผลิตและปริมาณสำรองน้ำมันน้อยและต้องนำเข้าเป็นส่วนใหญ่เพื่อการบริโภค แม้ว่าปริมาณสำรองแก๊สธรรมชาติที่พิจิตรแล้วขนาดใหญ่ แต่ยังคงนำเข้าเพื่อให้เพียงพออุปทานในประเทศ การบริโภคพลังงานหลักของประเทศไทยมาจากเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ คิดเป็นกว่า 80% ของทั้งหมด ในปี 2553 ประเทศไทยบริโภคพลังงานจากน้ำมันมากที่สุด (39%) รองลงมาคือ แก๊สธรรมชาติ (31%) ชีวมวลและของเสีย (16%) และถ่านหิน (13%) ประเทศไทยเป็นผู้นำเข้าน้ำมันรายใหญ่อันดับสองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รองจากประเทศสิงคโปร์ เชื้อเพลิงดีเซลเป็นสัดส่วนหนึ่งในสามของผลิตภัณฑ์น้ำมัน และเป็นเชื้อเพลิงหลักสำหรับการขนส่ง^[134] ในปี 2558 ประเทศไทยมีการนำเข้าซึ่งพลังงานขั้นต้นสุทธิเทียบเท่าน้ำมัน 1.253 ล้านบาร์เรลต่อวัน โดยมีการซื้อไฟฟ้าจากประเทศลาว และแก๊สธรรมชาติจากประเทศเมียนมาร์^[135]

ในปี 2554 ประเทศไทยมีสมรรถภาพติดตั้งผลิตไฟฟ้าประมาณ 32.4 กิกะวัตต์ โดยผลิตจากแก๊สธรรมชาติมากที่สุด (71%) ประเทศไทยคิดสนับสนุนพลังงานนิวเคลียร์เพื่อลดการพึ่งพาแก๊สธรรมชาติ แต่หลังภัยพิบัตินิวเคลียร์ฟูกูชิมะไดอิจิในปีนั้น ทำให้โรงไฟฟ้านิวเคลียร์แห่งแรกที่เสนอถูกเลื่อนไปหลังปี 2569^[134]

การขนส่ง

การขนส่งทางถนนเป็นภาคหลักของการขนส่งผู้โดยสารและค่าน้ำมันในประเทศไทย^{[136]:269} โดยคิดเป็นร้อยละ 85 และ 86 ของการขนส่งทางบกทั้งหมดตามลำดับ^{[137]:25} ประเทศไทยมีทางหลวงความยาว 390,000 กิโลเมตร^[138] และมีเครือข่ายถนน 462,133 สาย^[139] เป็นเครือข่ายทางหลวง 51,776 กิโลเมตรที่เชื่อมภาคต่าง ๆ ของประเทศ มีทางด่วนสองเส้นทาง ซึ่งเชื่อมกรุงเทพมหานครกับเขตอุตสาหกรรมโดยรอบ รวมระยะทาง 150 กิโลเมตร^{[137]:22} อุตสาหกรรมขนส่งทางรถไฟในประเทศไทยอาศัยรถบรรทุกถึงร้อยละ 80^{[136]:276} ในปี 2560 ประเทศไทยมียานพาหนะจดทะเบียน 37 ล้านคัน เป็นรถจักรยานยนต์ 20 ล้านคัน และมีที่ไม่ได้จดทะเบียนอีกหลายล้านคัน^[139] ในปี 2555 ประเทศไทยมีอัตราเป็นเจ้าของยานพาหนะ 488 คันต่อประชากร 1,000 คน มากเป็นอันดับสองของอาเซียน^{[140]:40} ในปี 2559 ประเทศไทยเป็นประเทศที่การจราจรติดขัดมากที่สุดในโลก^[141] สหประชาชาติจัดอันดับถนนในประเทศไทยว่าอันตรายสูงสุดเป็นอันดับสองของโลก โดยมียอดผู้เสียชีวิตจากยานพาหนะกว่า 30,000 คนต่อปี ซึ่งเป็นอัตราต่อหัวสูงสุดเป็นอันดับสองของโลกรองจากประเทศลิเบีย^[138]

แผนที่ถนนในประเทศไทย

ประเทศไทยมีรางรถไฟยาว 4,034 กิโลเมตร และการขนส่งสินค้าทางรางคิดเป็นร้อยละ 1.4 ของน้ำหนักบรรทุกทั้งหมดในปี 2558^[138] ในปี 2555 มีผู้โดยสารทางราง 41 ล้านคน^{[140]:59} การรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) เป็นผู้ดำเนินการเส้นทางรางแห่งชาติของประเทศ ซึ่งถูกมองว่าไร้ประสิทธิภาพและไม่ยอมเปลี่ยนแปลง รางไฟฟ้แม่ข่ายและอุปกรณ์ส่วนใหญ่เก่าและมีการบำรุงรักษาไม่ดี ความพยายามของรัฐบาลในการจัดโครงสร้างใหม่และโอนเป็นของเอกชนถูกสหภาพคัดค้านอย่างหนักตลอดมา^{[142][143]} ในช่วงปีหลัง มีความพยายามก่อสร้างรางไฟฟ้าความเร็วสูง

ประเทศไทยมีท่าอากาศยานพาณิชย์ 38 แห่ง^{[144]:3} ในปี 2559 ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเป็นท่าอากาศยานที่มีผู้โดยสารมากที่สุดของประเทศและเป็นอันดับที่ 20 ของโลก^[145] ประเทศไทยมีทางน้ำในประเทศที่ใช้เดินเรือได้ 1,750 กิโลเมตร ประเทศไทยทำเรือน้ำลึกระหว่างประเทศ 8 แห่ง^{[137]:31} ท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือน้ำลึกหลักของประเทศไทย ส่วนท่าเรือแม่น้ำมีทั้งหมด 132 แห่ง ซึ่งใช้สำหรับการขนส่งสินค้าขั้นต้นและสินค้าเกษตรเป็นหลัก^{[137]:32}

การท่องเที่ยว

ในปี 2560 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติ 35.38 ล้านคน^[146] จำนวนนักท่องเที่ยวเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจากเดิมที่มีชาวต่างชาติ 336,000 ราย และทหารที่เข้ามาพัก 54,000 นายในปี 2510^[147] ประเทศที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศมากที่สุด ได้แก่ จีน มาเลเซีย เกาหลีใต้ ญี่ปุ่นและลาว^[146]

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศตั้งขึ้นในปี 2522^[148] นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีการจัดตั้งตำรวจท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ^[146]

ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกของยูเนสโก 5 แห่ง ได้แก่ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง และป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่

ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 9 ของโลกในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี 2559^[149] รายงานความสามารถแข่งขันการเดินทางและการท่องเที่ยวปี 2558 จัดอันดับประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 141 ประเทศ โดยประเทศไทยมีคะแนนสูงในด้านทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานบริการนักท่องเที่ยว แต่มีคะแนนต่ำในด้านความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยและความมั่นคง^[150]

การค้าประเวณีและการท่องเที่ยวทางเพศถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจ ประมาณการในปี 2546 ระบุมูลค่าไว้ 4.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือประมาณร้อยละ 3 ของเศรษฐกิจ^[151] เชื่อว่าเงินนักท่องเที่ยวอย่างน้อยร้อยละ 10 ใช้ค้าประเวณี^[152]

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ประเทศไทยจัดเป็นประเทศนวัตกรรมมากที่สุดในอันดับที่ 45 ในดัชนีนวัตกรรมบлумเบิร์กปี 2561^[153] ในปี 2556 ประเทศไทยมีรายจ่ายด้านการวิจัยและพัฒนา 1.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.5 ของจีดีพี เป็นรายจ่ายจากภาครัฐร้อยละ 51.3 และจากภาคเอกชนร้อยละ 48.7 รัฐบาลมีแผนใช้สิ่งจูงใจภาษีเพื่อเพิ่มการลงทุนของเอกชน^{[154]:74} การวิจัยและพัฒนาในประเทศไทยมีสัดส่วนงานวิจัยประยุกต์สูงกว่างานวิจัยพื้นฐานมาก ข้อมูลในปี 2552 พบว่าประเทศไทยมีนักวิจัย 38,500 คนหรือเทียบเท่าเต็มเวลา (FTE) 22,000 คน^{[154]:74} ประเทศไทยมีจำนวนงานวิจัยตีพิมพ์มากเป็นอันดับสามในอาเซียน รองจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์^{[154]:75} ในปี 2553 มีผู้ขอจดสิทธิบัตรในประเทศไทย 1,925 ฉบับ และมีการออกให้ 772 ฉบับ เกินครึ่งของผู้ขอจดสิทธิบัตรไม่ใช่พลเมือง และคิดเป็นกว่าร้อยละ 90 ของสิทธิบัตรที่ออกให้^{[154]:75} ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ลงนามองค์การความร่วมมืออาเซียน-แปซิฟิก (APSCO) ซึ่งมีประเทศจีนเป็นผู้นำ^{[154]:79}

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทยก้าวหน้าอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี 2551 องค์กรส่งเสริมการวิจัยสำคัญอย่าง สวทช., สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) และศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (TCELS) ช่วยประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยกับบริษัท อุตสาหกรรมการผลิตของไทยส่วนใหญ่พึ่งพาการผลิตท้องถิ่นของบริษัทต่างชาติ ทำให้มีผลลัพธ์การวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีน้อย^{[154]:80}

จุดแข็งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยอยู่ในสายอาหาร-เทคโนโลยีชีวภาพ-ชีววิทยาศาสตร์-เกษตรศาสตร์ เทคโนโลยีพลังงาน และการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมรถยนต์และอิเล็กทรอนิกส์^{[155]:103}

ประชากรศาสตร์

ประชากร

กระทรวงมหาดไทยประมาณว่า ประเทศไทยมีประชากร 69,183,173 คน^[156] ซึ่งมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก แต่คาดว่าประชากรจะลดลงก่อนปี 2563^{[157]:i} ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่อัตราเจริญพันธุ์ลดลงเร็วที่สุดในโลก ระหว่างปี 2513 ถึง 2533 อัตราเจริญพันธุ์ระหว่างประเทศลดลงจาก 5.5 เหลือ 2.2 สาเหตุจากการคุมกำเนิด ขนาดครอบครัวที่ปรารถนาลดลง สัดส่วนผู้สมรสลดลง และการสมรสช้า^{[157]:i} ในปี 2552 อัตราเจริญพันธุ์รวมของไทยอยู่ที่ 1.5^{[157]:4} ในปี 2553 อัตราการเกิดอย่างหยวนอยู่ที่ 13 ต่อ 1,000^{[157]:31} คาดว่าจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 ภายในปี 2573^{[157]:32} จำนวนประชากรในวัยทำงานทั้งหมดจะเริ่มลดลงหลังปี 2563^{[157]:7}

จำนวนการเกิดของวัยรุ่นสูงขึ้น โดยสถิติหญิงอายุ 15–19 ปีที่เคยสมรสในปี 2553 มีประมาณ 330,000 คน^{[157]:28} และในปี 2552 มีจำนวนการเกิดจากแม่อายุไม่เกิน 19 ปีจำนวน 765,000 คน^{[157]:31} การทำแท้งไม่ชอบด้วยกฎหมายในประเทศไทย ยกเว้นผู้ประกอบกิจแพทย์ภายใต้บางเงื่อนไขเท่านั้น ในปี 2549–2552 มีการทำแท้งชักนำเกิน 60,000 คนต่อปี^{[157]:28}

ประเทศไทยถือว่ามีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ราวร้อยละ 75–95 ของประชากรเป็นชาติพันธุ์ไท ซึ่งรวมสี่ภูมิภาคหลัก คือ ไทยกลางร้อยละ 30 อีสานหรือลาวร้อยละ 22 ล้านนาร้อยละ 9 และได้ร้อยละ 7 และมีไทยเชื้อสายจีนร้อยละ 14 ของประชากร ที่เหลือเป็นไทยเชื้อสายมลายู ชาวมอญ ชาวเขมร และชาวเขาหลายเผ่า^[5] ไทยที่มีบรรพบุรุษจีนบางส่วนมีถึง ร้อยละ 40 ของประชากร^[158] ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่รัฐบาลรับรอง 62 กลุ่ม^[159]

ในปี 2553 ประเทศไทยมีการมีลักษณะแบบเมืองร้อยละ 34 ซึ่งต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเทศที่มีเครื่องจักราะการพัฒนาพอ ๆ กัน^{[157]:14} การเคลื่อนย้ายของประชากรส่วนใหญ่เป็นแบบชั่วคราวตามฤดูกาล^{[157]:14} กรุงเทพมหานครเป็นตัวอย่างสุดโต่งของความเป็นเอกนคร (urban primacy) โดยในปี 2536 กรุงเทพมหานครมีประชากรมากกว่านครใหญ่ที่สุดสามอันดับถัดมารวมกันระหว่าง 7.5 ถึง 11 เท่า^{[157]:14} ผู้ย้ายออกชาวไทยส่วนมากเป็นลูกจ้างทักษะต่ำ โดยเดินทางไปประเทศปลายทางเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้น้อยลง แต่ตะวันออกกลางและประเทศตะวันตกเพิ่มขึ้น^{[157]:ix} เมื่อปลายปี 2550 มีประมาณการว่าคนต่างด้าวที่อาศัยและทำงานอยู่ในประเทศไทยมี 2.8 ล้านคน ซึ่งจำนวนนี้รวมผู้มีใบอนุญาตทำงานในประเทศ นักเรียนนักศึกษา ผู้มีคู่สมรสชาวไทยและผู้ตั้งถิ่นฐานหลังเกษียณตลอดจนนักท่องเที่ยวที่อยู่นิวีซ่า^{[157]:ix}

เมื่อปี 2553 ในประชากรอายุมากกว่า 13 ปี มีผู้สมรส 38,001,676 คน หม้าย 3,833,699 คน หย่า 670,030 คน และไม่เคยสมรส 16,957,651 คน^[160]

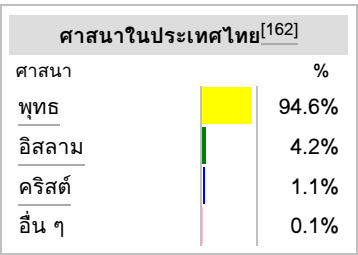
ประชากรไทย		
ปี	ประชากร	±%
2453	8,131,247	—
2462	9,207,355	+13.2%
2472	11,506,207	+25.0%
2480	14,464,105	+25.7%
2490	17,442,689	+20.6%
2503	26,257,916	+50.5%
2513	34,397,371	+31.0%
2523	44,824,540	+30.3%
2533	54,548,530	+21.7%
2543	60,916,441	+11.7%
2553	65,926,261	+8.2%

แหล่งที่มา: [1] (http://popcensus.nso.go.th/table_stat.php?t=t1&yr=2543)
สำนักงานสถิติแห่งชาติ (<http://web.nso.go.th/eng/en/stat/poph/popt1.htm>)

นครใหญ่

ศาสนา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ระบุศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ รัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาของพลเมืองไทยทุกคน แต่กำหนดให้พระมหากษัตริย์ต้องนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท กฎหมายห้ามกล่าวหมิ่นประมาทศาสนาพุทธรวมถึงพระสงฆ์ และคุ้มครองศาสนสถานและศาสนพิธีของศาสนาอื่น^[163] ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติว่า "รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท [...] และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด" ในช่วงปีหลังมีการเรียกร้องให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ตามสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2557 ประชากรไทยนับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 94.6^[162] ส่วนใหญ่นับถือนิกายเถรวาท ซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยโดยพฤตินัย ทั้งนี้ ประเทศไทยถือได้ว่ามีผู้นับถือศาสนาพุทธมากเป็นอันดับที่ 2 ของโลกรองจากประเทศจีน^[164] ในปี 2559 ประเทศไทยมีวัดทั้งสิ้น 40,580 วัด^[165] มีพระสงฆ์ 33,749 รูป และสามเณร 6,708 รูปทั่วประเทศ^[166] นักวิชาการบางส่วนเชื่อว่าศาสนาพุทธเข้าสู่ประเทศไทยจากอินเดียในรัชกาลพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์โมริยะในช่วงคริสต์ศัตวรรษที่ 1^{[167]:157}

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ศาสนาที่มีจำนวนผู้นับถือรองลงมา ได้แก่ ศาสนาอิสลาม มีผู้นับถือประมาณร้อยละ 4.2^[162] เป็นนิกายซุนนี ร้อยละ 99^[168] มุสลิมอาศัยอยู่ในจังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลาและสตูล มากที่สุด^[168] แต่มุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คิดเป็นเพียงร้อยละ 18 ของมุสลิมในประเทศไทย^[168] ทั่วประเทศมีมัสยิด 3,406 แห่ง มุสลิมในประเทศไทยส่วนใหญ่มีเชื้อสายมลายู ซึ่งสะท้อนมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกับประเทศมาเลเซีย^[168] เชื่อว่ามีการเผยแผ่ศาสนาอิสลามสู่คาบสมุทรมลายูโดยพ่อค้าอาหรับในคริสต์ศตวรรษที่ 13^[168]

มีชาวไทยนับถือศาสนาคริสต์ประมาณร้อยละ 1.1^[162] ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.56) นับถือนิกายโปรเตสแตนต์^[เชิงอรรถ 3] ศาสนาคริสต์เข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 เมื่อมิชชันนารีชาวโปรตุเกสจากมะละกาเข้ามาเผยแผ่ศาสนา^[169] นอกจากนี้ ยังมีผู้นับถือศาสนาอื่นอีก เช่น ศาสนาฮินดู ศาสนาซิกข์ ศาสนายูดาห์ ศาสนาบาไฮ รวมประมาณร้อยละ 0.1^[162] ชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนพอสมควรยังคงถือศาสนาของชาติพันธุ์จีน รวมทั้งเต๋า ขงจื๊อ และศาสนาพื้นบ้านจีน (เช่น อนุตตรธรรมและเต๋อเจียฮ่วย) ศาสนาเหล่านี้ไม่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ และในการศึกษาทางสถิตินับรวมเป็นพุทธเถรวาท^[170] สำหรับประชาคมชาวยิวนั้น มีประวัติยาวนานตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17

การสำรวจของเครือข่ายอิสระทั่วโลก/สมาคมแกลลัระหว่างประเทศ (WIN/GIA) ในปี 2560 พบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือศาสนามากที่สุดในโลก โดยมีผู้ระบุตนว่าเป็นศาสนิกชนร้อยละ 98 ไม่เป็นศาสนิกชนร้อยละ 1 และผู้เชื่ออเทวนิยมอีกร้อยละ 1^[171]

ภาษา

ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาทางการ เป็นภาษาหลักที่ใช้ติดต่อสื่อสาร การศึกษาและเป็นภาษาพูดที่ใช้กันทั่วประเทศ โดยใช้อักษรไทยเป็นรูปแบบมาตรฐานในการเขียน นอกเหนือจากภาษาไทยกลางแล้ว ภาษาไทยสำเนียงอื่นยังมีการใช้งานในแต่ละภูมิภาคเช่น ภาษาไทยถิ่นเหนือ ถิ่นใต้ และถิ่นอีสาน รัฐบาลรับรอง 5 ตระกูลภาษา 62 ภาษาในประเทศไทย^{[2]:3}

นอกเหนือจากภาษาไทยแล้ว ในประเทศไทยยังมีการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยเช่น ภาษาจีนโดยเฉพาะสำเนียงแต้จิ๋ว ภาษาลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งบางครั้งนิยามว่าภาษาลาวสำเนียงไทย ภาษามลายูปัตตานีทางภาคใต้ นอกจากนี้ก็มีภาษาอื่นเช่น ภาษากวย ภาษากะยาตะวันออก ภาษาพวน ภาษาไทลื้อ ภาษาไทใหญ่ รวมไปถึงภาษาที่ใช้กันในชนเผ่าภูเขา ประกอบด้วยตระกูลภาษามอญ-เขมร เช่น ภาษามอญ ภาษาเขมร ภาษาเวียดนาม และภาษามลาบรี; ตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน เช่น ภาษาจาม; ตระกูลภาษาจีน-ทิเบต เช่น ภาษาม้ง ภาษากะเหรี่ยง และภาษาได้อื่น ๆ เช่น ภาษาผู้ไท ภาษาแสก เป็นต้น

แผนที่ชาติพันธุ์ภาษาในประเทศไทย ปี 2517

ประชากรอายุเกิน 5 ปีแบ่งตามภาษา (นับเฉพาะที่มีผู้พูดเกิน 1 แสนคน)	
ภาษา	จำนวนผู้พูด (คน)
ภาษาไทย	52,325,037
ภาษาเขมร	1,291,024
ภาษามลายู	1,202,911
ภาษากะเหรี่ยง	317,968
ภาษาจีน	231,350
ภาษาม้ง	112,686

การศึกษา

การศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี 2464^{[173]:104} กฎหมายกำหนดให้รัฐบาลจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบให้เปล่าแก่ประชาชนเป็นเวลา 12 ปี ส่วนการศึกษาภาคบังคับกำหนดไว้ 9 ปี (ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3) ในปีการศึกษา 2555 มีผู้เรียนในและนอกระบบโรงเรียน 16,376,906 คน แบ่งเป็นในระบบ 13,931,095 คน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) 2,445,811 คน นักเรียน นิสิต นักศึกษาในระบบโรงเรียนมีสัดส่วนในสถานศึกษารัฐบาลมากกว่าเอกชน^[174]

ผู้เรียนร้อยละ 99 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 85 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น^[175] ประมาณร้อยละ 75 เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย^{[176]:46} สำหรับนักเรียนทุก 100 คนในโรงเรียนประถม มี 85.6 คนศึกษาต่อระดับ ม. 1; 79.6 คนศึกษาต่อถึงชั้น ม. 3 และเพียง 54.8 คนศึกษาต่อถึงระดับ ม. 6 หรือสถาบันอาชีวะ^[177] อัตราหนังสือของไทยอยู่ที่ร้อยละ 93.5^[178]

มหาวิทยาลัยของไทย 5 แห่งติดอันดับ 100 มหาวิทยาลัยดีที่สุดในทวีปเอเชีย^[179] ในปีงบประมาณ 2556 งบประมาณการศึกษาไทยเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.9 ของจีดีพี และร้อยละ 20.6 ของงบประมาณแผ่นดิน^[174] ซึ่งมากเป็นอันดับต้น ๆ ของอาเซียน ทว่า ภาเศรษฐกิจโลกจัดให้คุณภาพการศึกษาของไทยต่ำสุดใน 8 ประเทศอาเซียนที่พิจารณา^[180] นักเรียนไทยกว่าครึ่งในโรงเรียนไม่ได้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อความสำเร็จของตนเองและการพัฒนาประเทศ ยูเนสโกและไออีซีดีแนะนำให้ประเทศไทยมีการทบทวนหลักสูตร เพิ่มการกวาดขันกระบวนการพัฒนาการทดสอบมาตรฐาน ให้ครูใช้ยุทธศาสตร์การสอนและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งเพิ่มเวลาสอนและลดหน้าที่บริหาร^{[181]:15–16}

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย สถาปนาเมื่อปี 2459

ในการสำรวจเด็กไทย 72,780 คนระหว่างเดือนธันวาคม 2553 ถึงมกราคม 2554 ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชาวไทยมีระดับเขาวนปัญญาเฉลี่ย 98.53 ซึ่งน้อยกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศที่ 100 อภิชัย มงคล อธิบดีกรมสุขภาพจิต ว่า ไม่ควรโทษระบบการศึกษาไทยว่าทำให้เยาวชนไทยมีเขาวนปัญญาต่ำ เพราะสาเหตุหลักเกิดจากการพร่องไอโอดีน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นอย่างขาดความอบอุ่นในครอบครัว ถูกแยกจากธรรมชาติและอาหารไม่เหมาะสม^[182] ผลการศึกษาล่าสุดเสนอว่าความบกพร่องทางสติปัญญาในพื้นที่ชนบทบางแห่งอาจสูงถึงร้อยละ 10^[183] สถานที่เกิดเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการทำนวยความสำเร็จทางการศึกษาในประเทศไทย นักเรียนจากครอบครัวยากจนในพื้นที่ทุรกันดารมีการเข้าถึงการศึกษาค้นภาพต่ำกว่านักเรียนในเมือง^[175] คาดว่าเกิดจากการจัดสรรทรัพยากรศึกษาอย่างไม่เท่าเทียม การฝึกครูที่อ่อน ความยากจน และการไม่รู้ภาษาไทยกลางในกรณีของชนกลุ่มน้อย^{[184][185][186]}

สาธารณสุข

ในปี 2558 ประเทศไทยมีความคาดหมายคงชีพเมื่อเกิด 75 ปี (ชาย 71 ปี หญิง 79 ปี)^[187] ในปี 2558 ประเทศไทยมีอัตราการตายทารก 10.8 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน^[188]

ระหว่างปี 2552–56 พบว่าชายไทยอายุน้อยกว่า 60 ปี เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนมากที่สุด รองลงมาเป็นการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ โรคมะเร็งตับ และโรคหลอดเลือดสมอง ส่วนหญิงไทยอายุน้อยกว่า 60 ปีเสียชีวิตจากเอชไอวี/เอดส์มากที่สุด ส่วนสาเหตุหลักอันดับรองลงมาได้แก่ อุบัติเหตุทางถนน โรคหลอดเลือดสมอง และเบาหวาน^{[189]:141} ในปี 2557 สาเหตุการป่วยของผู้ป่วยนอกที่พบมากที่สุด ได้แก่ โรคระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูกและข้อ, โรคระบบย่อยอาหาร และโรคของปากและฟัน^{[189]:144} ประเทศไทยมีอุบัติการณ์มะเร็งท่อน้ำดีสูงที่สุดในโลก^[190] ในปี 2552 สำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานว่า ทุก 1,000 การคลอดมีชีพ เกิดจากการตายวัยรุ่น 60 การคลอด^{[191]:1}

โรงพยาบาลศิริราชในกรุงเทพมหานครเป็นโรงพยาบาลเก่าแก่สุดและใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

ในปี 2555 ประเทศไทยมีรายจ่ายด้านสาธารณสุขคิดเป็นร้อยละ 3.9 ของจีดีพี หรือร้อยละ 14.2 ของรายจ่ายภาครัฐทั้งหมด^[192] ประเทศไทยมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าตั้งแต่ปี 2545 ซึ่งครอบคลุมคนไทยร้อยละ 99^[193]

ในปี 2552 รายจ่ายด้านสาธารณสุขของประเทศร้อยละ 75.8 มาจากภาครัฐ และร้อยละ 24.2 มาจากภาคเอกชน ในปี 2547 ประเทศไทยมีความหนาแน่นของแพทย์อยู่ที่ 2.98 ต่อประชากร 10,000 คน^[194] ตั้งแต่ปี 2533 กฎหมายกำหนดให้บุคคลที่ไม่ได้ทำงานรับราชการต้องส่งเงินเข้า สำนักงานประกันสังคม โดยสำนักงานประกันสังคมจะกำหนดสถานพยาบาลให้ผู้ประกันตนเลือกในแต่ละปี ปัจจุบัน โรงพยาบาลที่สังกัดสำนักงานประกันสังคมมีไม่เพียงพอต่อผู้ประกันตนที่อยู่ในระบบดังกล่าว กล่าวคือ ผู้ประกันตนจำนวนกว่า 13 ล้านคน แต่มีโรงพยาบาลเพียง 159 โรง^[195] ข้าราชการและครอบครัวสายตรงมีสิทธิใช้บริการโรงพยาบาลของรัฐได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ในเดือนธันวาคม 2561 ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กัญชาทางการแพทย์ชอบด้วยกฎหมาย^[196]

วัฒนธรรม

วัฒนธรรมไทยได้รับอิทธิพลหลักจากวัฒนธรรมอินเดีย จีน ขอม ตลอดจนวิญญาณนิยม ศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู วัฒนธรรมชาติของไทยเป็นการสร้างสรรค์ใหม่ มีอายุได้เพียงประมาณหนึ่งร้อยปี สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง หลวงพิบูลสงครามสนับสนุนการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยกลางเป็นวัฒนธรรมแห่งชาตินิยมและยังยั้งมิให้ชนกลุ่มน้อยแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมของตน วัฒนธรรมพลเมืองของไทยปัจจุบันนิยามว่าประเทศไทยเป็นดินแดนของคนไทยกลางมีศาสนาเดียวคือ พุทธนิกายเถรวาท และปกครองโดยราชวงศ์จักรี^{[197]:589–90}

ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเห็นว่า คนส่วนใหญ่ไม่สามารถตรัสรู้และไปถึงนิพพาน และดีที่สุดที่ทำได้คือ การสะสมบุญผ่านการปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรมอย่างสูง เช่น การถวายอาหารพระสงฆ์และการบริจาคเงินเข้าวัด คำสอนทางศาสนาถูกเลือกให้สนับสนุนมุมมองทางโลกแบบศาสนาขงจื๊อใหม่ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่สามเสาหลัก ศาสนาพุทธของไทยยังรวมการบูชาวิญญาณของกัมพูชาและความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์เป็นสมมุติเทพ อีกทั้งเน้นรูปแบบมากกว่าแก่นสาร^{[197]:595–6}

คนไทยเน้นและให้คุณค่ารูปแบบมารยาทภายนอกอย่างยิ่งเพื่อรักษาความสัมพันธ์ สังคมไทยเป็นสังคมไม่เผชิญหน้าที่เสี่ยงการวิจารณ์ที่สาธารณะ การเสียหน้าเป็นความเสื่อมเสียแก่คนไทย จึงมุ่งประนีประนอมในสถานการณ์ลำบาก^{[198]:7} การไหว้เป็นแบบการทักทายและแสดงความเคารพของผู้ผู้น้อยต่อผู้ใหญ่ตามประเพณีและมีแบบพิธีเข้มงวด^{[198]:7} คนไทยเคารพความสัมพันธ์แบบมีลำดับชั้น เมื่อคนไทยพบคนแปลกหน้าจะพยายามจัดให้อยู่ในลำดับชั้นทันทีเพื่อให้ทราบว่าจะปฏิบัติตัวอย่างไร มักโดยถามเรื่องที่วัฒนธรรมอื่นมองว่าเป็นคำถามส่วนตัวอย่างยิ่ง สถานภาพมีเสื้อผ้า ลักษณะปรากฏทั่วไป อายุ อาชีพ การศึกษา นามสกุลและความเชื่อมโยงทางสังคมเป็นตัวกำหนด^{[198]:11}

ความสุขเป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวิตประจำวันของคนไทย คนไทยมีอารมณ์ขันในเกือบทุกสถานการณ์ บางคนมองว่าความสุขเป็นการแสดงออกซึ่งปัจเจกนิยมในสังคมที่มีการทำตามกันอย่างสูง รวมทั้งเป็นสิ่งรบกวนจากเรื่องที่จริงจังในชีวิต เช่น อนิจจังและความรับผิดชอบ^{[199]:146}

ศิลปะ

ศิลปะไทยมีลักษณะที่ซึมหรือรับมาจากศิลปะอื่น เช่น อินเดีย มอญ-เขมร สิงหล จีน เป็นต้น มีคุณสมบัติเอกลักษณ์หลายอย่าง ศิลปะและงานฝีมือของอินเดียเป็นต้นแบบของศิลปะพุทธในประเทศไทย นอกจากนี้ ศิลปะพุทธในประเทศไทยยังเป็นผลของเชื้อชาติต่าง ๆ ที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มาแต่โบราณ ศิลปะทวารวดีเป็นสำนักศิลปะพุทธแรกในประเทศไทย^{[200]:59} ศิลปะพุทธในประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นห้าสำนักตามยุค ได้แก่ เชียงแสน

สุโขทัย อุทอง ออยุธยาและกรุงเทพมหานคร ศิลปะพุทธไทยยังมีร่องรอยของศิลปะทวารวดี สุวรรณภูมิและลพบุรีอยู่บ้าง แต่ศิลปะพุทธไทยมีความเป็นปัจเจกและเอกเทศ นอกจากนี้ ศิลปะพุทธไทยยังได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียเพียงบางส่วน มิใช่ทั้งหมดดังศิลปะก่อนไทยช่วงแรก^{[200]:70}

ศิลปะไทยสมัยใหม่เริ่มด้วยการทำลายรูปแบบเดิมของสังคมหลังการปฏิวัติปี 2475 อิทธิพลศิลปะในสมัยใหม่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากงานของศิลปะปรีศรี วัฒนธรรมอเมริกันยังมีอิทธิพลต่อศิลปินไทยที่ศึกษาในสหรัฐและภาพยนตร์ฮอลลีวูด ศิลปินสมัยใหม่อย่างกมล ทัศนาญชลีรวมความคิดแบบอเมริกันเข้าสู่ศิลปะไทย^{[24]:113}

เครื่องปั้นเผาของไทยเป็นส่วนสำคัญของการค้าระหว่างคนไทยและอาณาจักรใกล้เคียงในยุคเจ้าขุนมูลนาย เครื่องปั้นเผาเก่าแก่สุดของไทย ได้แก่ เครื่องปั้นเผาบ้านเชียง มีอายุกว่า 3,600 ปี

อาหาร

ปัจจุบันข้าวและพริกเป็นส่วนประกอบสำคัญที่สุดของอาหารไทย^[201] ส่วนประกอบอื่น เช่น กระเทียม น้ำมะนาว และน้ำปลา อาหารไทยมีข้าวกล้องและข้าวหอมมะลิเป็นพื้น^[128] อาหารที่ขึ้นชื่อที่สุดของคนไทย คือ น้ำพริกปลาทุพริกพร้อมกับเครื่องเคียงที่จัดมาเป็นชุด^{[173]:45} อาหารไทยหลายชนิดใส่กะทิและไขมันสดคล้ายกับอาหารอินเดีย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย^[202] อาหารไทยหลายชนิดเดิมเป็นอาหารจีน เช่น โจ๊ก ซาลาเปา ก๋วยเตี๋ยวราดหน้าและข้าวขาหมู เต้าเจี้ยว ซอสถั่วเหลืองและเต้าหู้^[203] อาหารไทยกินกับน้ำจิ้มและเครื่องปรุงหลายชนิด เช่น พริกน้ำปลา พริกป่น น้ำจิ้มไก่ พริกน้ำส้ม ด้านเดวิด ทอมป์สัน พ่อครัวชาวออสเตรเลีย กล่าวว่า อาหารไทยไม่เรียบง่าย แต่เน้น "การจัดเรียงส่วนที่ไม่เข้ากันให้เกิดอาหารที่กลมกล่อม"^[204]

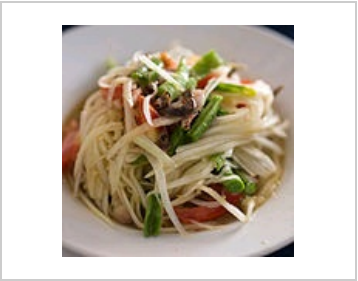
ประเทศไทยขึ้นชื่อเรื่องอาหารข้างถนน อาหารข้างถนนมีลักษณะเป็นอาหารตามสั่งที่ประกอบได้รวดเร็ว เช่น ผัดกะเพรา ผัดคะน้า ส้มตำ ก๋วยเตี๋ยว ขนมหุ้น เป็นต้น เมื่อปี 2554 เว็บไซต์ CNNgo ได้จัดอันดับ 50 เมนูอาหารที่อร่อยที่สุดในโลกโดยการลงคะแนนเสียงทางเฟซบุ๊ก ปรากฏว่า แกงมัสมั่นได้รับเลือกให้เป็นอาหารที่อร่อยที่สุดในโลก^[205]

แกงมัสมั่นไก่

ต้มยำกุ้ง

ส้มตำปู

ผัดไทยกุ้ง

ภาพยนตร์

ภาพยนตร์ไทยมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกถ่ายทำในประเทศไทย คือ เรื่อง นางสาวสุวรรณ ในปี 2470 ภาพยนตร์เรื่อง ไชยสองชั้น เป็นภาพยนตร์ขนาด 35 มิลลิเมตร ขาว-ดำ ไม่มีเสียง ได้รับการยอมรับให้เป็นภาพยนตร์ประเภทเรื่องแสดงเพื่อการค้าเรื่องแรกที่คนไทยสร้าง^[206]

ช่วงหลังปี 2490 ถือเป็นช่วงยุคเฟื่องฟูของภาพยนตร์ไทย สตูดิโอถ่ายทำและภาพยนตร์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ภาพยนตร์ไทยก็ซบเซาลง กระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ กิจกรรมภาพยนตร์ในประเทศไทยค่อย ๆ พินตัว ได้เปลี่ยนไปสร้างเป็นภาพยนตร์ขนาด 16 มิลลิเมตรแทน และเมื่อบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะคับขัน ภาพยนตร์ไทยหลายเรื่องได้แสดงบทบาทของตนในฐานะกระบอกสะท้อนปัญหาการเมืองและสังคมระหว่างปี 2516–2529 ต่อมาภาพยนตร์ไทยในช่วงปี 2530–2539 โดยในตอนต้นทศวรรษวัยรุ่นเป็นกลุ่มเป้าหมายใหม่ นอกจากภาพยนตร์ประเภทวัยรุ่นแล้ว หนังสื และหนังบู๊ รวมทั้งหนังโป๊ และหนังเกรตบี ก็มีการผลิตมามากขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีภาพยนตร์ที่มั่งสุ่ตลาดโลก เช่น ภาพยนตร์เรื่อง ต้มยำกุ้ง ที่สามารถขึ้นไปอยู่บนตารางบ็อกซ์ออฟฟิสในสหรัฐ และยังมีภาพยนตร์ไทยหลายเรื่องที่เป็นที่ยอมรับในเทศกาลภาพยนตร์ ถ้าสุด ภาพยนตร์เรื่อง ลุงบุญมีระลึกชาติ ได้รับรางวัลปาล์มทองคำในงานเทศกาลภาพยนตร์เมืองคานส์ครั้งที่ 63 นับเป็นภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกที่ได้รับรางวัลนี้^[207] ปัจจุบันภาพยนตร์เรื่อง ฟ้ามา...พระโขนง ที่ออกฉายในปี 2556 เป็นภาพยนตร์ไทยที่ทำเงินสูงสุดในประเทศ

พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จาร์ส สุวคนธ์ และ มานี สุมณณ์ ดาราคู่แรกของไทย

ดนตรีและนาฏศิลป์

ดนตรีไทยเดิมช่วงแรกได้รับอิทธิพลจากดนตรีจีน อินเดีย และเขมร ต่อมา รับเอาลักษณะของดนตรีชาติใกล้เคียงอย่างพม่าและมลายูเข้ามาด้วย อิทธิพลสมัยหลังมาจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศตะวันตก^{[208]:1} "เถา" เป็นเทคนิคการประพันธ์ที่สำคัญที่สุดและใช้บ่อยที่สุดในดนตรีไทยเป็นเวลาหลายร้อยปี เป็นเทคนิคที่รับมาจากปัลลวีนในภาคใต้ของอินเดีย^{[208]:3} ดนตรีไทยเดิมมีสามกลุ่มวงหลัก ได้แก่ วงปี่พาทย์ วงเครื่องสายและวงมโหรี ดนตรีไทยสมัยสุโขทัยเครื่องสายเรียบง่าย ปี่ไม้ไผ่ กลองและการขับลำนำ^{[208]:3} มนตรี ตราโมทเขียนว่า ชาวอยุธยาทุกคนเล่นดนตรีเป็นงานอดิเรกและกิจกรรมยามว่าง นอกจากนี้ ในสมัยอยุธยาเกิดเครื่องดนตรีใหม่ ได้แก่ ระนาดและฆ้องวง^{[208]:13} ตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1800 (ประมาณปี 2340) ถึงปี 2475 ถือเป็นสมัย "คลาสสิก" ของดนตรีไทยเดิม^{[208]:15} ช่วงกลางคริสต์ทศวรรษ 1930 ประเทศตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น และรัฐบาลขัดขวางหรือปิดกั้นการบรรเลงดนตรีไทยในที่สาธารณะ^{[208]:16} หลังจากนั้นมีความพยายามรื้อฟื้นดนตรีไทย มีการแสดงละครที่ใช้ดนตรีไทยในโรงละครแห่งชาติทุกปีแต่ผู้ชมเป็นคนตัวดำมากกว่าคนไทย^{[208]:17}

การแสดงโขน

รำไทยแบ่งได้เป็นสองชนิดหลัก คือ รำพื้นบ้านและรำคลาสสิก รำพื้นบ้านมีความแตกต่างกันในสี่ภาค รำคลาสสิกมีท่าเคลื่อนไหว 108 ท่า^{[209]:46} ละครรำถือกำเนิดจาก*รามเกียรติ์* ในสมัยอยุธยา โขนเป็นละครรำของไทยที่มีชื่อเสียงที่สุด โขนมีการเคลื่อนไหวกระฉับกระเฉงและเป็นทางการ มีเครื่องแต่งกายสีสดใสวิจิตร และสวมหน้ากาก ส่วนละครเป็นรำไทยที่เป็นทางการน้อยกว่า แบ่งชนิดหลักได้เป็นละครชาตรี ละครนอกและละครใน *สังข์ทอง* เป็นตัวอย่างละครที่มีลักษณะของละครรำที่ดี คือ โรแมนติก สงคราม การแก้แค้น เหนือธรรมชาติและการไล่บาป^{[199]:62–3} ละครรำพื้นบ้าน ได้แก่ ลิเกและมโนห์รา การแสดงหุ่นกระบอกของไทยเก่าแก่กว่าละครรำทุกชนิด^{[199]:64} ตัวอย่างเช่น หุ่นใหญ่และหุ่นตะลุง รำพื้นบ้าน เช่น ฟ้อนเทียนในภาคเหนือ ฟ้อนภูไท รำวงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนงิ้วก็ยังเป็นที่นิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

เทศกาลประเพณี

เทศกาลลอยกระทงในจังหวัดเชียงใหม่

สมัยกรุงศรีอยุธยา พระราชวังจัดประเพณีหลวงทุกเดือน เรียก "พระราชพิธีสิบสองเดือน" เช่น พิธีจรดพระราชนั่งคัล (พิธีแรกนา), พิธีจองเปรียงลดชุดลอยโคม วันสงกรานต์ เป็นต้น พระราชพิธีสิบสองเดือนมีการรับศาสนาฮินดูเข้ามาผสมผสาน ส่วนประเพณีราษฎร์มีเกือบตลอดปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียก "ฮีตสิบสอง" นอกจากนี้ ยังมีประเพณีขอฝนต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พิธีแห่นางแมว พิธีจุดบั้งไฟ เป็นต้น ประเพณีหลวงส่วนใหญ่ยกเลิกไปแล้ว ประเพณีราษฎร์ที่ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องมาอยู่ เช่น ประเพณีขอฝน ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น^[210]

ประเทศไทยจัดเทศกาลพุทธที่สำคัญและเป็นวันหยุดราชการ ได้แก่ มาฆบูชาในเดือนกุมภาพันธ์หรือมีนาคม วิสาขบูชาในเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน อาสาฬหบูชาและเข้าพรรษาในเดือนกรกฎาคม ออกพรรษาในเดือนตุลาคม มีเทศกาลทำบุญ คือ ทอดกฐินในช่วงออกพรรษา และวันสารทเดือนสิบในกลางเดือนกันยายน^{[199]:137=9}

นอกจากนี้ ยังมีเทศกาลที่ริเริ่มใหม่ที่กลุ่มสังคมและองค์การธุรกิจสนับสนุน ทั้งเป็นการแสดง นิทรรศการ งานบันเทิงต่าง ๆ เช่น งานช้างสุรินทร์ที่เริ่มในคริสต์ทศวรรษ 1960 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังส่งเสริมงานจัดแสดง

สินค้าท้องถิ่น^{[211]:122}

วรรณกรรม

วรรณกรรมไทยสามารถแบ่งได้เป็นสี่สมัยใหญ่ ๆ ตามราชธานี วรรณกรรมสุโขทัยเน้นกล่าวถึงวัฒนธรรมและศาสนาเป็นหลัก จารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นงานวรรณกรรมแรกที่ใช้อักษรไทย ไตรภูมิพระร่วงแจจแจงปรัชญาพุทธจากคัมภีร์ต่าง ๆ และอาจถือได้เป็นวาทนิพนธ์วิจัยแรกของไทย^{[212]:65} ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีร้อยกรองรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น ลิลิต กาพย์ห่อโคลง กาพย์เห่เรือ กลอนกลบทและเพลงยาว งานวรรณกรรมที่สำคัญในสมัยนี้ เช่น ลิลิตยวนพ่าย, ลิลิตพระลอ, จินตามณีซึ่งเป็นตำราเรียนแรกของไทย, ตำนานศรีธนชัย รวมทั้งงานวรรณคดีนาฏกรรมอย่างอุเทนและรามเกียรติ์ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีงานเกี่ยวกับสงคราม เช่น การแปลสามก๊กและราชาธิราช^{[212]:68} พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นกษัตริย์นักกวี ทรงประพันธ์และทำให้แพร่หลายซึ่งละครและนิยายพื้นบ้านหลายเรื่องอย่างอุเทน ไกรทอง และสังข์ทอง พระอภัยมณีเป็นผลงานสำคัญของกวีเอกสุนทรภู่ นอกจากนี้นางานสำคัญอื่น เช่น เสภาขุนช้างขุนแผน ต่อมา ในห้วงที่มีการตั้งแท่นพิมพ์ในปี 2387 พบการเขียนลิลิตตะวันตกในนิตยสารและบทความหนังสือพิมพ์ เรื่องสั้น นวนิยายและการแปลวรรณกรรม^{[212]:69–70} หลังการปฏิวัติสยามปี 2475 วรรณกรรมเปลี่ยนเป็นวรรณกรรมประชานิยม (popular literature) โดยนวนิยายได้รับความนิยมอย่างมาก^{[212]:70} นักเขียนสมัยใหม่ที่สำคัญ เช่น หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล นวรัตน์, สุภา สิริสิงห, กัณหา เคียงศิริ (ก.สุรางคนางค์), จิระนันท์ พิตรปรีชา, จิตร ภูมิศักดิ์, ชาติ กอบจิตติ และกุหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา)^{[213]:227}

กีฬา

มวยไทยเป็นกีฬาประจำชาติไทย นักมวยไทยมักเป็นแชมป์ในระดับโลดเวทของสมาคมมวยโลกเสมอ^{[211]:107} ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประเทศไทยรับกีฬาตะวันตกเข้ามาหลายชนิด โดยเริ่มมีการแข่งขันในโรงเรียนในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตามมาด้วยในระบบการศึกษาสมัยใหม่^{[214]:38} ฟุตบอลเป็นกีฬายอดนิยมในประเทศไทย^[215] โดยทีมชาติไทยได้แชมป์ฟุตบอลชิงแชมป์แห่งชาติอาเซียน 5 สมัย แต่ยังไม่เคยผ่านเข้ารอบฟุตบอลโลกรอบสุดท้าย ส่วนสนุกเกอร์ แบดมินตัน เทนนิส รักบี้ กีฬายิมาและกีฬาทางน้ำได้รับความนิยมลดลงมาสำหรับกีฬาไทยเดิมที่ได้รับความนิยมนั้น ได้แก่ วัวพนัน (kite fighting) แข่งเรือและตะกร้อ^[216]

มวยไทย กีฬาประจำชาติของไทย

ประเทศไทยเข้าร่วมแข่งขันกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนครั้งแรกใน ค.ศ. 1952 และกีฬาโอลิมปิกฤดูหนาวใน ค.ศ. 2002 ประเทศไทยทำผลงานดีที่สุดในการกีฬาขมมวย^[215] นักมวยสากลสมัครเล่น สมรักษ์ คำสิงห์เป็นนักกีฬาชาวไทยคนแรกผู้คว้าเหรียญทองในโอลิมปิกฤดูร้อน 1996 นักกีฬาไทยทำผลงานได้ดีในกีฬาสีเกมส์^[215] ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันเอเชียนเกมส์ 4 ครั้ง (ค.ศ. 1966, 1970, 1978 และ 1998) และซีเกมส์ 6 ครั้ง นอกจากนี้ยังเคยเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันเอเชียนคัพและฟุตบอลโลกหญิงเยาวชนอีกด้วย

สื่อมวลชน

ในรายงานเสรีภาพสื่อปี 2558 ของฟรีดอมเฮาส์ระบุว่าสื่อไทย "ไม่เสรี" และจัดอยู่ในอันดับที่ 166 จาก 199 ประเทศในด้านเสรีภาพสื่อ^[217] หลังรัฐประหารในปี 2549 และ 2557 สื่อไทยถูกจำกัดและมีการตรวจพิจารณา

ปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสื่อยอดนิยมในประเทศไทย ประมาณการว่าชาวไทยเกือบร้อยละ 80 ยึดโทรทัศน์เป็นแหล่งข่าวหลัก^[218] สถานีโทรทัศน์ภาคพื้นดินจำนวนหกแห่งมีรัฐบาลเป็นเจ้าของ ละครโทรทัศน์ไทยเป็นรูปแบบรายการที่ได้รับความนิยม มีเอกลักษณ์ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องชนชั้นสูงในสังคมไทยตัวละครแบ่งดีเลวชัดเจน สามารถเดาตอนจบของเรื่องได้ง่าย มักจบแบบสุข มีการนำมาทำซ้ำกันบ่อยครั้ง พระเอกนางเอกมักเป็นคนฐานะดี^[219]

ประเทศไทยมีหนังสือพิมพ์และนิตยสารหลายร้อยฉบับทุกสัปดาห์ หนังสือพิมพ์*ไทยรัฐ*มียอดจำหน่ายประมาณ 1 ล้านฉบับต่อวัน^[220] ส่วน *มติชน* มียอดขาย 900,000 ฉบับ^[220] จำนวนผู้อ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารลดลง โดยชาวไทยอายุ 15–24 ปี ร้อยละ 50.1 ระบุว่าตนอ่านนิตยสารในปี 2558 ลดลงจากร้อยละ 61.7 ในปี 2556 การบอกรับสมาชิกสิ่งพิมพ์ลดลงเมื่อมีผู้อ่านทางอุปกรณ์เคลื่อนที่มากขึ้น^[221]

ในปี 2559 ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต รวมผู้ใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ประมาณ 43.87 ล้านคน^[222] รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2560 พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 6 ชั่วโมง 30 นาทีต่อวัน^[223]:30 ในปี 2559 พบว่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปใช้สมาร์ตโฟนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากที่สุด (90.4%) รองลงมาได้แก่ คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (50.1%) คอมพิวเตอร์พกพา (24.9%) และแท็บเล็ต (15.2%)^[224]:8

เชิงอรรถ

- บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้สมาชิกวุฒิสภาชุดแรกตามรัฐธรรมนูญนี้มีอำนาจร่วมลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ในปี 2558 กรุงเทพมหานครมีผลิตภัณฑ์จังหวัด 4,437,405 ล้านบาท ส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีผลิตภัณฑ์จังหวัด 11,448 ล้านบาท^[115]
- ดู สถิติคริสต์ศาสนิกชนและคริสตจักรในประเทศไทย

อ้างอิง

- Draper, John; Kamnuansilpa, Peerasit (2016). "The Thai Lao Question: The Reappearance of Thailand's Ethnic Lao Community and Related Policy Questions". *Asian Ethnicity*. **19**: 81–105. doi:10.1080/14631369.2016.1258300. Archived from the original on 21 December 2016. สืบค้นเมื่อ 23 November 2016.
- International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination; Reports submitted by States parties under article 9 of the Convention: Thailand* (PDF) (in English and Thai). United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination. 28 July 2011. Archived (PDF) from the original on 9 October 2016. สืบค้นเมื่อ 8 October 2016.
- David Levinson (1998), *Ethnic Groups Worldwide: A Ready Reference Handbook*, Oryx Pres, p. 287, ISBN 978-1-57356-019-1
- Paul, Lewis M.; Simons, Gary F.; Fennig, Charles D. (2013), *Ethnologue: Languages of the World*, SIL International, ISBN 978-1-55671-216-6, archived from the original on 27 December 2007
- Barbara A. West (2009), *Encyclopedia of the Peoples of Asia and Oceania*, Facts on File, p. 794, ISBN 978-1-4381-1913-7
- ประกาศสำนักทะเบียนกลางเรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๐ (<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/E/041/22.PDF>). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕ ตอนพิเศษ ๔๑ ง. หน้า ๒๒-๒๔.
- ตารางที่ 1 ประชากร จำแนกตามเพศ คร่าวเรือนจำแนกตามประเภทของครัวเรือน จังหวัด และเขตการปกครอง (http://popcensus.nso.go.th/pop_data/2553/1/whole_kingdom/T1.xls). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้น 7-9-2557.
- "Thailand". International Monetary Fund. Archived from the original on 29 April 2018. สืบค้นเมื่อ 29 April 2018.
- "Thai Economic Performance in Q4 and 2017 and Outlook for 2018". National Economic and Social Development Board. สืบค้นเมื่อ 21 February 2018.
- "Gini Index". World Bank. Archived from the original on 4 December 2017. สืบค้นเมื่อ 3 December 2017.
- "Human Development Report 2019" (PDF). United Nations Development Programme. 2019. สืบค้นเมื่อ 9 December 2019.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *อักขรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1*. ราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 4.
- "ประกาศกรมการปกครอง เรื่อง แจ้งข้อมูลทางการปกครอง" (PDF). *กรมการปกครอง*. 13 มีนาคม 2560. สืบค้นเมื่อ 4-3-61. Check date values in: |access-date= (help)
- "The postwar crisis and the return of Phibunsongkhram". Encyclopædia Britannica. สืบค้นเมื่อ 11-3-18. Check date values in: |access-date= (help)
- "The 1973 revolution and its aftermath". Encyclopædia Britannica. สืบค้นเมื่อ 11-3-18. Check date values in: |access-date= (help)
- "Partial democracy and the search for a new political order". Encyclopædia Britannica. สืบค้นเมื่อ 11-3-18. Check date values in: |access-date= (help)
- Ping, Jonathan H. (2005). *Middle Power Statecraft: Indonesia, Malaysia, and the Asia Pacific*. Ashgate. ISBN 0754644677.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2548). *คนไทยมาจากไหน?* . สำนักพิมพ์มติชน บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน). ISBN 9743236236.

19. Coedès, George (1968). Walter F. Vella, ed. *The Indianized States of Southeast Asia*. trans. Susan Brown Cowing. University of Hawaii Press. ISBN 978-0-8248-0368-1.
20. "ประเทศไทย หรือประเทศสยาม". การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. Archived from the original on 2008-01-31. สืบค้นเมื่อ 07-05-2010.
Check date values in: |accessdate= (help)
21. ชัย เรื่องศิลป์ (2541). *ประวัติศาสตร์ไทยสมัย พ.ศ. 2352-2453 ด้านเศรษฐกิจ*. ไทยวัฒนาพานิช. ISBN 974-08-4124-4. หน้า 183.
22. ชนิตา ศักดิ์ศิริสัมพันธ์. (2542). *ท่องเที่ยวไทย*. บริษัท สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลกกว้าง จำกัด. ISBN 974-86261-9-9.
23. Baker, Chris; Phongpaichit, Pasuk (2017). *A History of Ayutthaya*. Cambridge University Press. ISBN 9781107190764.
24. Barbara Leitch LePoer (1989). *Thailand: A Country Study*. Federal Research Division, Library of Congress. ISBN 978-0739715666.
25. Higham, Charles; Higham, Thomas; Ciarla, Roberto; Douka, Katerina; Kijngam, Amphan; Rispoli, Fiorella (10 December 2011). "The Origins of the Bronze Age of Southeast Asia". *Journal of World Prehistory*. **24** (4): 227–274. doi:10.1007/s10963-011-9054-6. สืบค้นเมื่อ 10 February 2018 – โดยทาง Researchgate.net.
26. Wyatt, David K. (1984). *Thailand: A Short History*. New Haven and London: Yale University Press. ISBN 0300030541.
27. E. Jane Keyes, James A. Hafner; และคณะ (2018). "Thailand: History". *Encyclopædia Britannica*. สืบค้นเมื่อ 4-4-18. Check date values in: |access-date= (help)
28. Charles F. Keyes (1997), "Cultural Diversity and National Identity in Thailand", *Government policies and ethnic relations in Asia and the Pacific*, MIT Press, p. 203
29. Baker, Christopher; Phongpaichit, Pasuk (2014). *A History of Thailand*. Singapore: C.O.S Printers Pte Ltd. ISBN 978-1-107-42021-2.
30. เกษตรศิริ, ชาญวิทย์ (2548). *อยุธยา: ประวัติศาสตร์และการเมือง*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ISBN 9740157273 Check |isbn= value: checksum (help).
31. Higham, Charles (1989). *The Archaeology of Mainland Southeast Asia*. Cambridge, England: Cambridge University Press. ISBN 0-521-27525-3. สืบค้นเมื่อ 6 September 2009.
32. "The Ayutthaya Era, 1350–1767". U. S. Library of Congress. สืบค้นเมื่อ 25 July 2009.
33. Wyatt, David K. (2556). *Thailand: A Short History* [ประวัติศาสตร์ไทยฉบับสังเขป] (in อังกฤษ). Translated by ละอองศรี, กาญจณี. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย. ISBN 978-616-7202-38-9.
34. Baker, Chris; Phongpaichit, Pasuk (2009). *A history of Thailand* (2 ed.). Cambridge University Press. ISBN 0521767687.
35. "The Greenwood Encyclopedia of International Relations: S-Z by Cathal J. Nolan". Google Books. สืบค้นเมื่อ November 21, 2015.
36. "The Crawford Papers — A Collection of Official Records relating to the Mission of Dr. John Crawford sent to Siam by the Government of India in the year 1821". *Cambridge.org*. Cambridge Journals Online. 1971. p. 285. สืบค้นเมื่อ 27 September 2015.
37. "Ode to Friendship, Celebrating Singapore - Thailand Relations: Introduction". National Archives of Singapore. 2004. สืบค้นเมื่อ 2007-04-24. Check date values in: |date= (help)
38. เพ็ญศรี ตู่ก. (2542). *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย*. บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด. หน้า 3.
39. อ้างอิงผิดพลาด: ป้ายระบุ <ref> ไม่ถูกต้อง ไม่มีการกำหนดข้อความสำหรับอ้างอิงชื่อ **wyatt**
40. Warr, Peter (2007). *Thailand Beyond the Crisis*. Routledge Curzon. ISBN 9781134541515.
41. "Thailand Economic Monitor, November 2005" (PDF). สืบค้นเมื่อ 19 February 2010.
42. NaRanong, Viroj, Na Ranong, Anchana, Universal Health Care Coverage: Impacts of the 30-Baht Health Care Scheme on the Rural Poor in Thailand, TDRI Quarterly Review, September 2006
43. Protesters Jam Bangkok, but Rural Thais Love the Leader. *The New York Times*, 6 March 2006
44. Thitinan, Pongsudhirak. "Victory places Thaksin at crossroads". *Bangkok Post*.
45. "รายงานสรุปสถานการณ์ อุทกภัย วาตภัย และดินโคลนถล่ม ฉบับที่ 129 วันที่ 17 มกราคม 2555" (PDF) (in Thai). 24/7 Emergency Operation Center for Flood, Storm and Landslide. 17 January 2012. สืบค้นเมื่อ 25 January 2012.
46. Skulpichetrat, Jutarat; Prak Chan Thul; Alan Raybould (ed.) (4 October 2011). "Thai floods kill 224, inundate World Heritage Site". Reuters. สืบค้นเมื่อ 5 October 2011.
47. "Protests as Thailand senators debate amnesty bill". *The Guardian*. 11 November 2013. สืบค้นเมื่อ 13 January 2014.
48. Kongkirati, P., & Kanchoochat, V. (2018). The Prayuth Regime: Embedded Military and Hierarchical Capitalism in Thailand. *TRaNS: Trans -Regional and -National Studies of Southeast Asia*, 6(2), 279-305. doi:10.1017/trn.2018.4
49. อาณาเขตทางทะเล (Maritime Zone) (http://www.mkh.in.th/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=153&lang=th)
รวมข้อมูลความเข้มแข็งทางทะเล. สืบค้น 28 8 61

50. "Doi Inthanon National Park". *Tourism Authority of Thailand (TAT)*. Archived from the original on 1 May 2015. สืบค้นเมื่อ 21 July 2015.
51. Tourism Authority of Thailand. (1996). *The 'Personality' of Thailand*. Darnsitha Press Co., Ltd. ISBN 974-8236-29-5.
52. Dr. Susan L. Woodward (1997–2014). "Tropical Savannas". *Biomes of the World*. S. L. Woodward. สืบค้นเมื่อ 23 February 2014.
53. "ข้อมูลประเทศไทย - ภูมิอากาศ". *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. Archived from the original on 2008-01-19. สืบค้นเมื่อ 07-05-2010.
Check date values in: `|accessdate=` (help)
54. "The Climate of Thailand" (PDF). Thai Meteorological Department. สืบค้นเมื่อ 18 August 2016.
55. "Thai Forests > Dept. National Parks, Wildlife & Plants" (in English). Thai Society for the Conservation of Wild Animals. สืบค้นเมื่อ 23-06-2010. line feed character in `|publisher=` at position 13 (help); Check date values in: `|accessdate=` (help)
56. "Nature of National Park" (in English). National Park of Thailand. สืบค้นเมื่อ 26-07-2010. Check date values in: `|accessdate=` (help)
57. "Thai Forests > Geography of the Forest Regions" (in English). Thai Society for the Conservation of Wild Animals. สืบค้นเมื่อ 23-06-2010. line feed character in `|publisher=` at position 13 (help); Check date values in: `|accessdate=` (help)
58. "THAILAND: Environmental Profile" (in English). Mongabay.com. สืบค้นเมื่อ 26-07-2010. Check date values in: `|accessdate=` (help)
59. "Bangkok market a hub for illegal international trade in freshwater turtles and tortoises". International Union for Conservation of Nature (IUCN). 2008-04-25. สืบค้นเมื่อ 28 July 2016.
60. Fisher, Max (December 3, 2013). "Thailand has had more coups than any other country. This is why". *Washington Post*. สืบค้นเมื่อ August 28, 2018.
61. Gray, Denis D. (2015-08-2015). "Deadly bombing in military-ruled Thailand adds to mounting woes in one-time 'Land of Smiles'". *U.S. News & World Report*. Associated Press. สืบค้นเมื่อ 23 August 2015. Check date values in: `|date=` (help)
62. "Thailand's military-backed PM voted in after junta creates loose coalition". *Guardian*. สืบค้นเมื่อ 2019-07-17.
63. Teehankee, Julio; Tiulegenov, Medet; Wang, Yi-ting; Ciobanu, Vlad; Lindberg, Staffan I. "Party System in South and Southeast Asia: A Thematic Report Based on Data 1900-2012". *V-Dem Thematic Report Series, No. 2, October 2013*. `|access-date=` requires `|url=` (help)
64. Croissant, Aurel; Völkel, Philip (December 21, 2010). "Party system types and party system institutionalization: Comparing new democracies in East and Southeast Asia". *Party Politics*. **18** (2). doi:10.1177/1354068810380096. `|access-date=` requires `|url=` (help)
65. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. กระทรวงมหาดไทย. "สรุปข้อมูล อบท ทั่วประเทศ." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp> (<http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>) 2556. สืบค้น 21 ตุลาคม 2557.
66. *Mundus*. Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft. 1981. p. 65. สืบค้นเมื่อ 17 January 2012.
67. Peera Charoenvattanukul (March 2017). "Rethinking Approaches to the Study of Thai Foreign Policy Behaviours". *Kyoto Review*. สืบค้นเมื่อ 8-10-2019. Check date values in: `|access-date=` (help)
68. FTA by country/economy (<https://aric.adb.org/fta-country>). Asian Regional Integration Center. สืบค้น 1-3-61
69. Thaksin to face charges over Burma telecom deal. ICT News, August 2, 2007 url: <http://www.burmail.net/ict-news/2007/aug07/thaksin-to-face-charges-over-burma-telecom-deal/>
70. Prashanth Parameswaran. (2014). Thailand Turns to China (<https://thedi diplomat.com/2014/12/thailand-turns-to-china/>). *The Diplomat*. Accessed 3-1-2018.
71. *Mongabay.com*. COUNTRY PROFILES Thailand: NATIONAL SECURITY (http://www.mongabay.com/reference/new_profiles/429.html). สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2553.
72. O'Sullivan, Michael; Subramanian, Krithika (2015-10-17). The End of Globalization or a more Multipolar World? (<http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=EE7A6A5D-D9D5-6204-E9E6BB426B47D054>) (รายงาน). Credit Suisse AG. <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=EE7A6A5D-D9D5-6204-E9E6BB426B47D054>. เรียกข้อมูลเมื่อ 2017-07-14.
73. "Bullets, cluster bombs at Thai arms fair despite censure over junta rule". Agence France Presse. 2015-11-04. สืบค้นเมื่อ 8 November 2015.
74. "Thailand Raises Defence Budget 5%". *Defense Studies*. 2014-07-17. สืบค้นเมื่อ 8 November 2015.
75. Tan, Andrew (January 2004). "Force Modernisation Trends in Southeast Asia" (PDF). Institute of Defence and Strategic Studies, Singapore. สืบค้นเมื่อ 27 8 2018. Check date values in: `|access-date=` (help)

Singapore. สืบค้นเมื่อ 27-8-2018. Check date values in: |access-date= (help)

76. Howe, Brendan; Kondoch, Boris (2016). *Peacekeeping and the Asia-Pacific*. BRILL. ISBN 9004322051.
77. "Thailand's Deep State—The Military". *Asia Sentinel*. 2017-11-14. สืบค้นเมื่อ 15 November 2017.
78. "Thailand's Crooked Army". *Asia Sentinel*. August 20, 2014. สืบค้นเมื่อ August 29, 2018.
79. "บักตึก"ตั้งลูก ติดยศทหาร อ้างให้งานทำ". *โพสต์ทูเดย์*. 16 เมษายน 2559. สืบค้นเมื่อ 29-8-61. Check date values in: |access-date= (help)
80. Punyasavatsut, Arunee (February 2016). "Determinants of the Weighted Crime Rate in Thailand" (PDF). *Journal of Economics, Business and Management*. 4 (2). สืบค้นเมื่อ 4-3-18. Check date values in: |access-date= (help)
81. "Thailand has highest reported rate of gun-related deaths in Asia: Report". *Channel NewsAsia*. 18 Feb 2016. สืบค้นเมื่อ 4-3-18. |first1= missing |last1= in Authors list (help); Check date values in: |access-date= (help)
82. "Thailand Corruption Report". *GAN Business Anti Corruption*. GAN Business Anti Corruption. สืบค้นเมื่อ 4-3-18. Check date values in: |access-date= (help)
83. "สรุปผลที่สำคัญการสำรวจข้อมูลสถิติอาชญากรรมภาคประชาชน พ.ศ. 2555 (อาชญากรรมที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนตุลาคม 2553 – กันยายน 2554)" (PDF). *สำนักงานสถิติแห่งชาติ*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2555. สืบค้นเมื่อ 3-3-61. Check date values in: |access-date= (help)
84. "Country Reports on Human Rights Practices for 2016: Thailand". *US Department of State*. US Department of State. 2016. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: |access-date= (help)
85. วงษ์ปัทมญา, ธนกร (12 มกราคม 2561). "ไทยติดอันดับ 10 ของโลก รั้งอันดับ 3 เอเชีย ประเทศที่มีนักโทษมากที่สุด". *The Standard*. สืบค้นเมื่อ 29-8-61. Check date values in: |access-date= (help)
86. "How powerful people use criminal-defamation laws to silence their critics". *The Economist*. 13 July 2017. สืบค้นเมื่อ 14 July 2017.
87. "Thailand lese majeste: 'More arrests' due over Crown Prince plot". *BBC*. 28 October 2015. สืบค้นเมื่อ 29-8-2018. Check date values in: |access-date= (help)
88. *Bangkok Post*, All eyes on Article 112 (<http://www.bangkokpost.com/news/investigation/257120/all-eyes-on-article-112>), 18 September 2011
89. "World Report 2014: Thailand". *Human Rights Watch*. สืบค้นเมื่อ 29 August 2018.
90. "รายได้ประชาชาติของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๙ แบบปริมาณลูกโซ่". Office of the National Economic and Social Development Board. สืบค้นเมื่อ 23 เม.ย. 61. line feed character in |title= at position 34 (help); Check date values in: |accessdate= (help)
91. "ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ ทั้งปี 2560 และแนวโน้มปี 2561". *สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค*. 2561. สืบค้นเมื่อ 23/4/61. Check date values in: |access-date= (help)
92. "ภาวะสังคมไทยไตรมาสสี่และภาพรวม ปี 2560" (PDF). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 23 เม.ย. 61. Check date values in: |accessdate= (help)
93. ข้อมูลหนี้สาธารณะคงค้าง (http://www.pdmo.go.th/export_pdf.php?m=money&ts2_id=1). สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ. สืบค้น 18-2-2561.
94. เสรีวิทย์กุล, ชนาภรณ์; รุ่งเจริญกิจกุล, ภูริชัย (กรกฎาคม 2554). "ฐานะทางการเงินของภาคครัวเรือนและผลของความมั่งคั่งต่อการบริโภค" (PDF). ธนาคารแห่งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 24 เม.ย. 61. Check date values in: |access-date= (help)
95. Naudin, Thierry, ed. (2010). *The State of Asian Cities 2010/11* (PDF). United Nations Human Settlements Programme. ISBN 978-92-1-132274-3. Archived from the original (PDF) on 19 January 2013. สืบค้นเมื่อ 25 September 2012.
96. UNDP Report lists Thailand among Asia's fastest growing UNDP Report lists Thailand among Asia's fastest growing (<http://www.th.undp.org/content/thailand/en/home/presscenter/pressreleases/2013/03/15/undp-report-lists-thailand-among-asia-s-fastest-growing/>) UNDP. สืบค้น 4-9-2557.
97. Corruption Perceptions Index 2013 (<http://cpi.transparency.org/cpi2013/results/>). Transparency International. สืบค้น 4-9-2557.
98. Thailand Overview (<http://www.worldbank.org/en/country/thailand/overview#1>). The World Bank. สืบค้น 4-9-2557.
99. Exports of goods and services (% of GDP) (<http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>). The World Bank. สืบค้น 8-9-2557.
100. ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจไทย (<http://www.bot.or.th/Thai/EconomicConditions/Thai/genecon/Pages/index.aspx>). ธนาคารแห่งประเทศไทย. สืบค้น 4-9-2557.
101. ระบบรายงานข้อมูลการค้าระหว่างประเทศของไทย (<http://www2.ops3.moc.go.th/>) สืบค้น 4-9-2557.
102. ธนาคารแห่งประเทศไทย. สินค้าออกและสินค้าเข้าจำแนกตามกลุ่มสินค้า (<http://www2.bot.or.th/statistics/BOTWEBSTAT.aspx?reportID=50&language=TH>)
103. ข้อมูลหนี้ต่างประเทศจำแนกตามแหล่งเงินกู้ (http://www.pdmo.go.th/popup_money_data.php?year1=0&ts2_id=4&m=money).

สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ. สืบค้น 24-4-2561.

104. TNSO The National Statistical Office of Thailand. "over half of all Thailand's workers are in vulnerable employment (defined as the sum of own-account work and unpaid family work) and more than 60 per cent are informally employed, with no access to any social security mechanisms." Thailand. A labour market profile, International Labour Organization, 2013.
105. Fernquest, Jon (4 Feb 2015). "Why Thailand's unemployment rate is ridiculously low". สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
106. "Labor Migration Trends in Thailand" (PDF). International Organization of Migration. สืบค้นเมื่อ 28 Aug 2018.
107. "Cambodia ramps up criticism of Thailand's junta". BBC. BBC. 18 June 2014. สืบค้นเมื่อ 24 April 2018.
108. "แรงงานต่างด้าวยังทะลักออกจากไทยไม่หยุด ด้านรองนายกฯ เผยอาจใช้ ม.44 ชะลอการใช้กฎหมายใหม่ 120 วัน". บีบีซีไทย. 3 กรกฎาคม 2017. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2018.
109. "การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2560" (PDF). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 27-8-61. Check date values in: `|accessdate=` (help)
110. "Thailand". *World Economic Outlook Database*. International Monetary Fund. สืบค้นเมื่อ 24 April 2018.
111. Phisanu Phromchanya (24 February 2012). "Thailand Economy To Rebound Strongly In 2012,". Wall Street Journal. สืบค้นเมื่อ 26 April 2012.
112. *Global Wealth Report 2016*. Zurich: Credit Suisse AG. November 2016. สืบค้นเมื่อ 1 July 2017.
113. "Global Food Security Index". London: The Economist Intelligence Unit. สืบค้นเมื่อ 24 April 2018.
114. "Table 3: Inequality-adjusted Human Development Index". Human Development Report Office, United Nations Development Programme. สืบค้นเมื่อ 25 April 2018.
115. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี. "ตารางสถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด (2547-2558). Table of Gross Regional and Provincial Product (2004-2015) (Excel) ." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=gross_regional (http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=gross_regional) 2558. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2560.
116. "บทสรุปผู้บริหาร การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560" (PDF). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2561.
117. "รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2559" (PDF). สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. สืบค้นเมื่อ 24 เม.ย. 61. Check date values in: `|access-date=` (help)
118. "Profile of the Protestors: A Survey of Pro and Anti-Government Demonstrators in Bangkok on November 30, 2013" (PDF). Asia Foundation. December 2013. สืบค้นเมื่อ 24 April 2018.
119. พงศ์พิพัฒน์ ปัญชาพันธ์ (18 มิถุนายน 2017). "ยิ่งนานยิ่งถ่าง ช่องว่างทางรายได้ ปัญหาใหญ่ที่รอ คสช. แก้". บีบีซีไทย. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2018.
120. "สสส. เผยสถานการณ์คนไร้บ้านทั่วประเทศกว่า 3 หมื่นคน". โพสต์ทูเดย์. 16 มิ.ย. 2560. สืบค้นเมื่อ 25 เม.ย. 2561.
121. Henri Leturque and Steve Wiggins 2010. Thailand's progress in agriculture: Transition and sustained productivity growth (<http://www.odi.org.uk/resources/details.asp?id=5108&title=thailands-progress-agriculture-transition-sustained-productivity-growth>). London: Overseas Development Institute
122. Country profile (<http://faostat.fao.org/site/666/default.aspx>). FAOSTAT. สืบค้น 4-9-2557. (อังกฤษ)
123. Thailand (<http://irri.org/our-work/locations/thailand>). IRRI. สืบค้น 4-9-2557. (อังกฤษ)
124. International Grains Council. "Grain Market Report (GMR444)" (<http://www.igc.int/en/downloads/gmrsummary/gmrsumme.pdf>), London, 14 May 2014. Retrieved on 13 Jun 2014.
125. Thailand Leads World in Rubber Production and Advance R&D (http://www.boi.go.th/tir/issue/201012_20_12/42.htm) Bank of Thailand. สืบค้น 4-9-2557.
126. Boonthanom, Surapan (20 January 2017). "Thai floods harm key region for world's rubber". Reuters. สืบค้นเมื่อ 21 January 2017.
127. Mydans, Seth (18 Jul 2010). "Wasps to Fight Thai Cassava Plague". *The New York Times*. สืบค้นเมื่อ 3 May 2018.
128. เอกลักษณ์ประจำชาติของไทย (<http://web.archive.org/20090611003823/www.culture.go.th/knowledge/story/nation/nation.html>). สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. สืบค้น 9-12-2553.
129. Thongnoi, Jitsiree (2015-10-18). "Milking the system". *Bangkok Post*. สืบค้นเมื่อ 18 October 2015.
130. *Getting Back on Track; Reviving Growth and Securing Prosperity for All; Thailand Systematic Country Diagnostic* (PDF). Washington: World Bank Group. 2016-11-07.
131. "LG Electronics to move Thailand TV production to Vietnam". Reuters. 2015-03-17. สืบค้นเมื่อ 23 Mar 2015.
132. "Production Statistics". OICA (International Organization of Motor Vehicle Manufacturers). Archived from the original on 6

132. "Roadmap towards 2025 (International Organization of Motor Vehicle Manufacturers)" retrieved from the original on 6 November 2013. สืบค้นเมื่อ 26 November 2012.
133. Chang, Jae-Hee; Rynhart, Gary; Huynh, Phu (July 2016). *ASEAN in transformation: How technology is changing jobs and enterprises* (PDF) (Bureau for Employers' Activities (ACT/EMP) working paper; No. 10 ed.). Geneva: International Labour Office, Bureau for Employers' Activities (ACT/EMP). ISBN 978-92-2-131142-3. สืบค้นเมื่อ 1 April 2017.
134. Thailand – Analysis – U.S. Energy Information Administration (EIA) (<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.php?iso=THA>). EIA. (02-20-2013). Retrieved on 5-9-2014.
135. "Energy Situation in year 2015 and trend in year 2016". Energy Policy and Planning office, Ministry of Energy. 31 March 2016. สืบค้นเมื่อ 27-8-2018. Check date values in: `|access-date=` (help)
136. "Chapter 12 Road Transport in Thailand". *The Impacts and Benefits of Structural Reforms in Transport, Energy and Telecommunications Sector*. APEC. APEC Secretariat, APEC Policy Support Unit. January 2011.
137. "Chapter 2 Transport Sector". *Thailand Infrastructure Annual Report 2008*. World Bank. World Bank.
138. Janssen, Peter (23 January 2017). "Thailand's expanding state 'threatens future growth' ". *Nikkei Asian Review*. สืบค้นเมื่อ 23 January 2017.
139. Head, Jonathan (19 January 2017). "Life and death on Thailand's lethal roads". *BBC News*. สืบค้นเมื่อ 19 January 2017.
140. ASEAN-Japan Transport Statistics Book December 2013 (<http://www.ajtpweb.org/ajtp/statistics/StatisticsBook2013-1203F.pdf>). AJTP Information Center. สืบค้น 30-8-2561.
141. "ไทยรถติดที่ 1 ของโลก-ผลสำรวจชี้ไม่มีทางกำจัดปัญหาได้ถาวร". *บีบีซีไทย*. สืบค้นเมื่อ 30-8-2561. Check date values in: `|accessdate=` (help)
142. Mahitthirook, Amornrat; Marukatat, Saritdet (22 December 2010). "Getting on track needs strong political will". *Bangkok Post*.
143. Bowring, Philip (23 October 2009). "Thailand's Railways: Wrong Track". *Asia Sentinel*. Asia Sentinel. สืบค้นเมื่อ 22 August 2012.
144. "Airports of Thailand Plc. for the Fiscal Year 2014 (Oct 2013-Sep 2014)" (PDF). *AOT Investor Relations Center*. Airports of Thailand (AOT) PLC. สืบค้นเมื่อ 16 Feb 2015.
145. "2016 Annual Airport Traffic Report" (PDF). Port Authority of New York and New Jersey. 2017-04-28. สืบค้นเมื่อ 2017-05-10.
146. "สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ปี 2560 (จำนวนยอดสะสมเบื้องต้น)". *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 2 มี.ค. 61. Check date values in: `|access-date=` (help)
147. Ouyyanont, Porphant (2001). "The Vietnam War and Tourism in Bangkok's Development, 1960–70" (PDF). *Southeast Asian Studies*. **39** (2): 157–187.
148. "เกี่ยวกับ ททท". *การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 2 มี.ค. 61. Check date values in: `|access-date=` (help)
149. "UNWTO Tourism Highlights: 2017 Edition | World Tourism Organization" (in อังกฤษ). doi:10.18111/9789284419029.
150. *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015*. Geneva: World Economic Forum (WEF). 2015. pp. 323–325. ISBN 978-92-95044-48-7. สืบค้นเมื่อ 7 May 2015.
151. Thailand mulls legal prostitution. (<http://www.theage.com.au/articles/2003/11/26/1069825832486.html?oneclick=true>) *The Age*, 26 November 2003
152. Martin, Lorna. "Paradise Revealed". *Taipei Times*. สืบค้นเมื่อ 29 January 2015.
153. Jamrisko, Michelle; Lu, Wei (January 23, 2018). "The U.S. Drops Out of the Top 10 in Innovation Ranking". Bloomberg Technology. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
154. "Current Status on Science and Technology in ASEAN Countries (Tentative Edition)" (PDF). *Overseas Research Project*. September 2015. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
155. ASEAN. "Study on the State of S&T Development in ASEAN" (PDF). 1. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
156. [<http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/dashboard/index.php?statType=1> ข้อมูลประชากรและบ้าน คณะกรรมการบูรณาการ ฐานข้อมูลประชาชนและการบริการภาครัฐ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย]
157. *Impact of Demographic Change in Thailand*. United Nations Population Fund. 2011. ISBN 978-974-680-287-1.
158. Theraphan Luangthomkun (2007). "The Position of Non-Thai Languages in Thailand". *Language, Nation and Development in Southeast Asia*. ISEAS Publishing: 191.
159. Draper, John (03 Jan 2016). "2016: The Year of Thailand's Quantum Ethnic Communities?". *Prachathai*. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=`, `|date=` (help)
160. ตารางที่ 11 ประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป จำแนกตามสถานภาพสมรส กลุ่มอายุ เพศ และเขตการปกครอง (http://popcensus.nso.go.th/pop_d

ata/2553/1/whole_kingdom/T11.xls). สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้น 7-9-2557.

161. สำนักบริหารการทะเบียน. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. "ระบบสถิติทางการทะเบียน : รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2560." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [\[http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php\]](http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php)
162. การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. 2557 (https://www.m-society.go.th/article_attach/14497/18156.pdf), สัมมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2557, สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สืบค้น 4 กุมภาพันธ์ 2559.
163. "International Religious Freedom Report, Thailand". US Department of State. 2549.
164. "Buddhists". *Pew Research Center's Religion & Public Life Project*. 18 December 2012. สืบค้นเมื่อ 13 March 2015.
165. "จำนวนวัด จำแนกตามนิกาย พ.ศ. 2552 - 2559". สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 3-3-61. Check date values in: `|access-date=` (help)
166. "จำนวนพระภิกษุ สามเณร ในศาสนาพุทธ จำแนกเป็นรายภาค และจังหวัด พ.ศ. 2550 - 2559". สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ 3-3-61. Check date values in: `|access-date=` (help)
167. Thakur, Upendra (1986). *Some Aspects of Asian History and Culture*. Abhinav Publications. ISBN 8170172071.
168. "Muslim in Thailand". *Royal Thai Embassy, Riyadh, Saudi Arabia*. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
169. "ศาสนาคริสต์". *สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน*. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
170. Kataoka, Tatsuki (December 2012). "Religion as Non-religion: The Place of Chinese Temples in Phuket, Southern Thailand". *Southeast Asian Studies*. Center for Southeast Asian Studies, Kyoto University. 1 (3): 461–485.
171. "Wayback Machine" (PDF). 2017-11-14. Archived from the original (PDF) on 2017-11-14. สืบค้นเมื่อ 2018-02-27.
172. *Population by language, sex and urban/rural residence* (<http://data.un.org/Data.aspx?d=POP&f=tableCode:27>), UNSD Demographic Statistics, United Nations Statistics Division, UNdata, last update 5 July 2013.
173. คณะกรรมการเฉพาะกิจจัดทำหนังสือเมืองไทยของเรา เล่ม 2. (2535) *เมืองไทยของเรา ฉบับที่สอง*. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. ISBN 974-7771-27-6.
174. สถิติการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2555 (<http://www.mis.moe.go.th/mis-th/images/statistic/Statistic/Statistics2555.pdf>). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้น 7-9-2557.
175. Mala, Dumrongkiat (7 January 2018). "Govt seeks to close the great class divide". *Bangkok Post*. สืบค้นเมื่อ 1 February 2018.
176. *Education in Thailand: An OECD-UNESCO Perspective; Reviews of National Policies for Education* (PDF ed.). Paris: OECD/UNESCO. 2016. ISBN 9789264259119. สืบค้นเมื่อ 1 February 2018.
177. Wipatayotin, Apinya (2018-01-07). "Ex-education chief urges reform". *Bangkok Post*. สืบค้นเมื่อ 1 February 2018.
178. BTI 2014 | Thailand country Report (<http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2014/pdf/BTI%202014%20Thailand.pdf>) Archived (<https://web.archive.org/web/20140727080624/http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2014/pdf/BTI%202014%20Thailand.pdf>) 27 July 2014 at the Wayback Machine.
179. QS University Rankings: Asia | Top Universities (<http://www.topuniversities.com/university-rankings/asian-university-rankings/2011>)
180. อึ้ง!การศึกษาไทยรั้งท้ายอาเซียน (<http://www.komchadluek.net/detail/20130903/167328/อึ้ง!การศึกษาไทยรั้งท้ายอาเซียน.html#.UxOVy4aQZ-u>). คมชัดลึก. 3-9-2556. สืบค้น 8-9-2557.
181. OECD/UNESCO (2016). "Education in Thailand: An OECD-UNESCO Perspective, Reviews of National Policies for Education" (PDF). OECD Publishing, Paris. สืบค้นเมื่อ 4-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
182. MOPH reports low IQ among Thai youth (<http://web.archive.org/web/20110708135716/http://thainews.prd.go.th/en/news.php?id=255407070017>). NNT. สืบค้น 8-9-2557.
183. Maxwell, Daniel; Kamnuansilpa, Peerasit (2015-06-06). "Low IQ levels a wake-up call for Thailand". *Bangkok Post*. สืบค้นเมื่อ 6 June 2015.
184. Draper, John (2012). "Revisiting English in Thailand". *Asian EFL Journal*. 14 (4): 9–38. ISSN 1738-1460.
185. Draper, John (12 December 2011). "Solving Isaan's education problem". *The Isaan Record*.
186. Draper, John (21 February 2014). "PISA Thailand regional breakdown shows inequalities between Bangkok and Upper North with the rest of Thailand". *The Isaan Record*.
187. "Global Health Observatory Data Repository: Life expectancy – Data by country" (CSV). Geneva, Switzerland: World Health Statistics 2015, World Health Organization, WHO. 2015. สืบค้นเมื่อ 2015-05-21. "the technical health information is based on data accurate with respect to the year indicated (2013)"
188. "Thailand statistics summary (2002 - present)". *WHO*. WHO. 2017-11-24. สืบค้นเมื่อ 2018-5-3. Check date values in: `|access-date=` (help)

189. บทที่ 5 สถานสุขภาพและปัญหาสุขภาพของคนไทย ([http://wops.moph.go.th/ops/thp/thp/userfiles/6_%20lesson5\(1\).pdf](http://wops.moph.go.th/ops/thp/thp/userfiles/6_%20lesson5(1).pdf)) จาก การ
สาธารณสุขไทย ๒๕๕๔-๒๕๕๘. กระทรวงสาธารณสุข. สืบค้น 29-8-2561.
190. Vatanasapt, V; Sriamporn, S; Vatanasapt, P (2002). "Cancer control in Thailand". *Japanese journal of clinical oncology*. 32 Suppl: S82-91. PMID 11959881.
191. "Situation Analysis of Adolescent Pregnancy in Thailand: Synthesis Report 2015" (PDF). UNICEF. สืบค้นเมื่อ 3-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
192. Thailand statistics summary (2002 - present) (<http://apps.who.int/gho/data/node.country.country-THA?lang=en>). WHO. สืบค้น 7-9-2557.
193. Country Cooperation at a Glance: Thailand (http://www.who.int/countryfocus/cooperation_strategy/ccsbrief_tha_en.pdf). WHO. สืบค้น 7-9-2557.
194. "Thailand - Country statistics". *Global Health Observatory*. World Health Organization. สืบค้นเมื่อ 21 December 2011.
195. "สุรเดช"แจง"สปส."ควรมี"รพ."เป็นของตัวเองจริงหรือ!". *คม ชัด ลึก*. 14 มีนาคม 2560. สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2561.
196. Paddock, Richard C. (26 December 2018). "Thailand to Allow Medical Marijuana, a First in Southeast Asia". *The New York Times*. สืบค้นเมื่อ 26 December 2018.
197. Otto F. von Feigenblatt. The Thai Ethnocracy Unravels: A Critical Cultural Analysis of Thailand's Socio-Political Unrest (<http://sisaket.go.th/ssis/papers/english/The%20Thai%20Ethnocracy%20Unravels%20A%20Critical%20Cultural%20Analysis%20of%20Thailand%92s%20Socio-Political%20Unrest.PDF>). *Journal of Alternative Perspectives in the Social Sciences*. สืบค้น 7-9-2557.
198. "Thai Cultural Profile 2012". *Tablelands Regional Council Community Partners Program*. Archived from the original (PDF) on `|archive-url= requires |archive-date=` (help). สืบค้นเมื่อ 7-9-2014. Check date values in: `|access-date=` (help)
199. Kislenko, Arne (2004). *Culture and Customs of Thailand*. Greenwood Publishing Group. ISBN 0313321280.
200. Jermsawatdi (1979). *Thai Art with Indian Influence*. Abhinav Publications. ISBN 8170170907.
201. Cummings, Joe (2000). *World Food: Thailand*. Melbourne, Australia: Lonely Planet. p. 79.
202. "Thai Food". *thaiso.com*. 20 January 2010. Archived from the original on 27 September 2013. สืบค้นเมื่อ 29 October 2013.
203. "Royal Thai Consulate General: Thai Cuisine". *Thaicongenvancouver.org*. สืบค้นเมื่อ 29 Oct 2013.
204. Tucker, Ian (19 September 2010). "One night in Bangkok on the trail of Thai street food". *The Observer*. London. สืบค้นเมื่อ 29 October 2013.
205. CNNGo staff (21 July 2011). "World's 50 most delicious foods". *CNNGo*. Cable News Network. Archived from the original on 9 October 2011. สืบค้นเมื่อ 20 September 2011.
206. "อารี, ภาพ (4 กรกฎาคม 2552). "ความรุ่งโรจน์ ของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ยุคบุกเบิก (2470 - 2489)". *Thaifilm.com*. สืบค้นเมื่อ 29-8-2561. Check date values in: `|access-date=` (help)
207. Miller, Lisa (27 August 2010). "Remembrances of Lives Past". *The New York Times*.
208. Morton, David (1976). *The Traditional Music of Thailand*. p. University of California Press. ISBN 0520018761.
209. Phillips, Douglas A. (2007). *Thailand*. Infobase Publishing. ISBN 1438105452.
210. "พระราชพิธีและประเพณีท้องถิ่น". *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๑๘. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๑๘*. สืบค้นเมื่อ 16-3-61. Check date values in: `|access-date=` (help)
211. Goodman, Jim (2002). *Cultures of the world: Thailand*. Marshall Cavendish. ISBN 0761414789.
212. "THAILAND : TRAITS and TREASURES" (PDF). National Identity Office, Office of the Permanent Secretary, Prime Minister's Office, Royal Thai Government. สืบค้นเมื่อ 31-3-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
213. Fry, Gerald W.; Nieminen, Gayla S.; Smith, Harold E. (2013). *Historical Dictionary of Thailand*. Scarecrow Press. ISBN 9780810875258.
214. Hong, Fan (2013). *Sport, Nationalism and Orientalism: The Asian Games*. Routledge. ISBN 1317997719.
215. "Sports and recreation". *Encyclopædia Britannica*. สืบค้นเมื่อ 1-4-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
216. "Sports Activities in the Philippines, Thailand and Viet Nam". *ASEAN*. 2014. สืบค้นเมื่อ 4-4-18. Check date values in: `|access-date=` (help)
217. *Freedom of the Press 2015* (PDF). Washington DC: Freedom House. April 2015. p. 23. สืบค้นเมื่อ 6 May 2015.
218. "History and politics of public television in Thailand". Archived from the original on July 20, 2009. สืบค้นเมื่อ April 14, 2009.
219. "กสทช.จัดถก "ละครไทยในฝัน" คุยทาง "วิชาชีพ" กำกับกันเอง". *ประชาไท*. 10 สิงหาคม 2555. สืบค้นเมื่อ 29-8-2561. Check date values in: `|access-date=` (help)

- ## แหล่งข้อมูลอื่น

รัฐบาล

- ## การท่องเที่ยว

- ## สารสนเทศทั่วไป

- ## แผนที่และภาพถ่าย

- ดึงข้อมูลจาก "https://th.wikipedia.org/w/index.php?title=ประเทศไทย&oldid=8623822"

หน้านี้แก้ไขล่าสุดเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562 เวลา 08:52 น.

อนุญาตให้เผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาตครีเอทีฟคอมมอนส์ แบบแสดงที่มา-อนุญาตแบบเดียวกัน และอาจมีเงื่อนไขเพิ่มเติม ดูรายละเอียดที่ ข้อกำหนดการใช้งาน Wikipedia® เป็นเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนของมูลนิธิวิกิมีเดีย องค์การไม่แสวงผลกำไร

ติดต่อเรา